

TA DOKUMENT JE **IZBOR ODZIVOV JAVNOSTI**, KI NASLAVLJAJO VARUHA PRAVIC GLEDALCEV IN POSLUŠALCEV IN JE NAMENJEN ZA OBVEŠČANJE UREDNIKOV OZIROMA UREDNIŠTEV RTV SLOVENIJE TER SEZNANJANJE OBČINSTVA Z OBRAVNAVO NJIHOVIH ODZIVOV. VSEBINE ALI DELOV VSEBIN NI DOVOLJENO UPORABLJATI V NOBENEM DRUGEM KONTEKSTU.

MESEČNO POROČILO O ODZIVIH OBČINSTVA

APRIL 2021

Povzetek odzivov in odgovorov z izbranimi poudarki, mnenja in priporočila, statistika

Objava na spletnem naslovu www.rtv slo.si/varuh: 10. 5. 2021

Končna redakcija: 10. 5. 2021

Pripravili: Ilinka Todorovski, Eva Semič

Poudarki v odzivih in odgovorih ter mnenja in priporočila za april 2021

Največ odzivov je bilo na TV-prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa Filipa. Zopet je bilo več kritičnih sporočil, povezanih s poročanjem o različnih vidikih epidemije. Gledalca je zanimalo, zakaj v oddajo Dobro jutro, ki po zasnovi ni aktualno-informativna, vabijo ministre (in ali bodo tudi opozicijo). Gledalki sta opozorili na neustrezno spolno sestavo pogovornih omizij. V teh zadevah je varuhinja napisala mnenje.

Več kot običajno je bilo odzivov na izbor besed v poročevalski zvrsti ter vprašanj glede pravilne rabe slovenskega jezika v TV-programih.

Gledalca, ki Odmeve spremljata z RTV-aplikacijo bralca za slepe, t. i. govorno sintezo, sta opozorila na izjavi v tujem jeziku, ki nista bili opremljeni z zvočnimi podnapisi. Varuhinja je pristojne pozvala k pripravi navodil, da bi preprečili ponovitev napake, ki nastane v procesu priprave oddaj.

Kazalo vsebine

TELEVIZIJA SLOVENIJA	4
I. INFORMATIVNI PROGRAM	4
Neustrezna spolna sestava pogovornih omizji	4
Poročanje o zunanji in mednarodni politiki	6
Pomanjkljivo o pomenu civilne družbe	7
O komentarju v oddaji Utrip	8
II. KULTURNI IN UMETNIŠKI PROGRAM	9
Zakaj je serija označena kot neprimerna za otroke?	9
III. PROGRAM PLUS	11
Prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa	11
Ali v oddaji Dobro jutro lahko nastopajo ministri?	16
IV. SPLOŠNO	18
V sporedu le Dobro jutro, kaj pa Poročila?	18
Zakaj ne predvajate	19
Pohvale televizijskih vsebin.....	20
RADIO SLOVENIJA	21
I. RADIO PRVI	21
Prenovljene informativne oddaje, drugič	21
Ulična in javnomnenjska anketa ter izbor govorcev	22
II. VAL 202	24
Mnenjske intervence jutranjih voditeljev	24
MMC	27
I. UPORABNIŠKE VSEBINE	27
Mnenja ali orkestrirana propaganda?	27
Razvrščanje komentarjev: kronološko/po priporočilih.....	28
Zamudno iskanje podcastov	29
RTV SLOVENIJA	29
I. JEZIKOVNA KULTURA	29
O natančnosti v izbiri besed	29

Je vrt lahko balkon?	32
Na terenu z »našimi«/»svojimi« kamerami	33
II. OGLAŠEVANJE	34
Zavajajoč radijski oglas	34
III. TEHNIČNE ZADEVE	34
Dramatičnost v glasbeni opremi in (ne)razumljivost	34
IV. DOSTOPNOST IN PRILAGOJENI PROGRAM	35
Zakaj govorna sinteza ne deluje?	35
Podnapisi zakrivajo imena gostov	37
Zagovornik načela enakosti o dostopnosti vsebin	37
V. SPLOŠNO	38
Covid-19: informiranje o javnem zdravju, april	38
VI. VARUHINJA	42
Pobuda za prenovo estetskih in etičnih meril RTV Slovenija	42
Več oglasov? Ne, hvala! (o spremembah ZAvMS)	42
Predstavitve letnega poročila Svetu delavcev	44
Cikel delavnic za javne medije na območju Zahodnega Balkana	44
PRILOGE	45
Priloga 1: Prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa	45
Priloga 2: Prenovljene informativne oddaje, drugič	47
STATISTIKA	49

TELEVIZIJA SLOVENIJA

I. INFORMATIVNI PROGRAM

Neustrezna spolna sestava pogovornih omizji

Varuhinja je prejela dve sporočili, v katerih sta gledalki opozorili na spolno neustrezno sestavo pogovornih omizij. Gledalki je posebej zmotila studijska zasedba v oddaji o mednarodnem položaju države, ki je bila na sporedu 6. aprila, v okviru cikla Slovenija - 30.

»Z zanimanjem sem pričakovala in si ogledala oddajo ob 30. obletnici Slovenije, posvečeno zunanje političnemu delovanju, ki ste jo predvajali na TVS 1 sinoči, 6.4.2021. Presenečena sem ugotovila, da so o temi razpravljali trije moški (dva upokojena diplomata, en aktualni politik- poslanec v EP) in ena "univerzitetna učiteljica", kot jo je poimenoval voditelj Edvard Žitnik. Univerzitetno učiteljico sem videla prvič.

Zakaj presenečenje? Zato, ker si v slovenski zunanji politiki mdr. že desetletja prizadevamo za enakost med spoloma (gender equality) tako v zunanje-političnem delovanju (stališčih naše države, predvsem v multilateralnih forumih na teme človekovih pravic) kot tudi pri prizadevanjih, da bi uravnotežili karierne poti slovenskih diplomatov in diplomatk. Če se prav spomnim, je samo v enem mandatu, pred cca 10 leti, bilo na vodilna mesta diplomatsko-konzularnih predstavništev izbrano okoli 40 % žensk. Tako se je v 30 letih vendarle povečalo število ženk na veleposlaniških mestih, a smo še vedno daleč od enakopravnosti. Na nižjih kariernih mestih pa so ženske sedaj že nadpovprečno zastopane v slovenski diplomaciji. To je bil dolg proces, zato je nenavadno, da nismo videli prav nobene v oddaji TVS na temo zunanje politike. /.../ Zato predlagam, da razmislite o upoštevanju načela "gender equality" tudi ob tovrstnih in drugih pogovornih oddajah v sodobni demokratični državi na nacionalni javni TV. Pričakovala bi in menim, da nisem edina, da bi bilo to načelo potrebno na TVS internalizirati in vedno upoštevati, tudi v drugih oddajah. **(J. B.)**

»V večini pogovornih oddaj ni opaziti enakopravne zastopanosti spolov, saj so gostje v večini primerov moški, v nekaterih oddajah sploh ni ženskih sogovornic. Kot upokojena diplomatka sem bila na to še posebej pozorna ob gledanju zadnje oddaje o mednarodnem položaju Slovenije. Poleg univerzitetne učiteljice, ki v javnosti (do sedaj) ni bila znana kot poznavalka mednarodnih tem, ni bilo nobene predstavnice s tega področja, ali žensk, ki so Slovenijo predstavljale v različnih mednarodnih organizacijah, na veleposlaništvih ali vojaških misijah. Nikakor ne želim podcenjevati vloge in znanja mlade profesorice, upam, če karikiram, da ni šlo za uravnoteženost s prof. dr. Ernestom Petričem, ki skoraj ne manjka v nobeni vaši "resnejši" oddaji,

čeprav moti, ko poudarja, da "govori v osebnem svojstvu" in ne vlogi svetovalca predsednika republike.

RTV se zelo trudi, da zadosti politični uravnoteženosti programa, veliko manj pa spoštuje načelo enakopravnosti med spoloma in zastopanosti gostov z različnih okolij po državi. Želim si, da bi se to v prihodnje izboljšalo, kar tudi "brez obveznih kvot" in političnih prišepetovalcev ne bi smelo biti neizvedljivo. /.../

Naj ob koncu poudarim, da zelo podpiram neodvisno novinarstvo in državotvorno delovanje javne RTV, brez podrejanja, političnih ali denarnih pritiskov oblasti in pričakujem, da jim ne boste popuščali.« (J. Š.)

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija **Manica J. Ambrožič**:

»Menim, da sta gledalki opozorili na zelo relevantno in pomembno temo, saj je v pogovornih oddajah zastopanost po spolih pogosto neuravnotežena. Vse prevečkrat žal tudi zato, ker se ženske, ne glede na to, kako dobre poznavalke področja so, redkeje ali previdneje kot moški odločajo za nastopanje v javnosti. Če smem dodati še stavek glede na izkušnjo iz novinarskih vrst: ta previdnost je verjetno tudi zato, ker je ženska, ki se pojavi v javnosti, hitreje deležna javnih kritik in napadov, kot to velja za njene kolege. Lahko rečem, da se o tem redno pogovarjamo na naših tedenskih uredniških sestankih. Pot do enakopravne zastopanosti spolov na vseh področjih slovenskega javnega življenja je še zelo dolga, pismi gledalk pa razumem kot opozorilo nam, ki sestavljamo takšna omizja, da še več truda vložimo v enakopravnejšo zastopanost spolov. Z mnenji gledalk se strinjam. Čaka nas še veliko dela.«

Iz odgovora **varuhinje**, ki vsebuje tudi **MNENJE**:

»Tudi sama velikokrat opazim bistveno nesorazmerje v studijskih zasedbah in številne oddaje, v katerih žensk sploh ni med gosti. Vsekakor je eden izmed razlogov dejstvo, da uredništva ob sestavljanju debatnih omizij vse prevečkrat trčijo ob neodzivnost potencialnih akterk in njihovo nezainteresiranost ali celo zavračanje medijskega izpostavljanja. V podobni zadevi pred leti je urednica razkrila, da v takšnih primerih sogovornici kar odkrito, morda celo že naveličano reče: 'Moški s polovico vaših sposobnosti bi rekel da, seveda, pridem!' Takšna pasivnost žensk ni dobra za slovensko družbo in jo tudi sama obžalujem.

Po drugi strani pa **menim, da bi k ustrežnejši spolni sestavi lahko bistveno prispevala tudi uredništva, z zavestnimi odločitvami, da v oddaje vztrajno vabijo strokovnjakinje in analitičarke in da takšne sestave posameznih oddaj in omizij uveljavijo kot izhodišče, pri katerem vztrajajo. Razumljivo je, da mora biti uredništvu v prvi vrsti pomembna ekspertiza, na pa spol, vendar ta argument (ob eklatantni pasivnosti) ne sme biti izgovor za neustrezno zastopanost ali celo odiranje žensk iz polja javne besede – kar lahko občinstvo dejansko razume tudi**

kot odrekanje enakih možnosti ter nepriznavanje strokovnosti in znanja ženskam.

Kar bi bilo seveda v navzkrižju z vrednotami javnega medija.

Vaše pismo bom izkoristila kot priložnost, da uredništvom še enkrat razpošljem **resolucijo Evropskega parlamenta o enakosti spolov v medijskem sektorju v EU iz leta 2018**, jih prosim za pozorno branje in vnovično obravnavo na uredniških sestankih. Menim namreč, da so v tem dokumentu odlično in zelo pregledno nanizani ključni argumenti za premišljeno in enakopravno zastopnost žensk v programih, kakor tudi nestereotipno prikazovanje podobe žensk in vloge ženske v moderni demokratični družbi.«

Poročanje o zunanji in mednarodni politiki

Gledalki **T. K.** in **N. O.** v informativnih oddajah TV Slovenija pogrešata več poročanja o političnem dogajanju doma in zlasti po svetu:

»Že več let spremljam dnevna poročila na Prvem programu Televizije Slovenija, ki jih uporabljam kot glavni vir informacij o domačih dogodkih in dogodkih po svetu. Pred časom pa sem opazila, da je se dolžina poročil zmanjšala na približno 15 minut, program je postal zelo skop glede novic iz tujine. Zdi se mi, da se je vsebina poročil zožila na poročanju u pandemiji, dnevnih političnih dogodkih na domači sceni in na občasno poročanje iz Washingtona ali bližnjega vzhoda.

Izredno dobra oddaja Zrcalo tedna, ki je prej predstavljala hiter in zaokrožen pregled novic iz sveta, ki smo jih prej spremljali med tednom pri poročilih, je sedaj postala eden redkih poročanj iz sveta. Predvsem pogrešam več oglašanja čudovitih dopisnikov iz Bližnjega Vzhoda, Rusije, Berlina, Wahshingtona ter drugih prestolnic. Pogrešam tudi poročanje o trenutni situaciji v Etiopiji, Belorusiji, Siriji, Hong Kongu, bolj obširno poročanje o situaciji v Mjanmaru ter mnogih ostalih svetovnih kritičnih žariščih. Preseneča me predvsem, da se o svetovnih novicah poroča precje več v radijskih programih kot na primer Jutranja kronika, ter poročila na radiju.« (**T. K.**)

»Redno spremljam informativne oddaje na TVSLO1 - poleg Dnevnika in Odmevov velikokrat tudi že poročila zjutraj in dopoldne, ker sem upokojenka. Že dalj časa opažam, da je zelo malo novic, ki se tičejo slovenskega zunanjepolitičnega udejstvovanja ali pa so te zelo skope.

Na spletu sem zasledila, da je bila pred kratkim na obisku pri g. Toninu švedska zunanja ministrica in predsednica OVSEja in da je danes pri francoskem predsedniku Macronu na obisku slovenski predsednik Janša. O njegovem obisku v poročilih ob 8h in 9h niste poročali. Tudi ne včeraj.

Opažam, da o bistveno manj pomembnih temah poročate večkrat dnevno in tudi več dni (npr. O naselitvi risov v naše gozdove v vseh dnevno informativnih oddajah in tudi v prvem delu Dnevnika).« **(N. O.)**

Odgovor **Manice J. Ambrožič**, odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija

»Zunanjepolitične vsebine z našo bogato dopisniško mrežo v tujini so ena od konkurenčnih prednosti RTV Slovenija v primerjavi z drugimi televizijskimi in radijskimi mediji v Sloveniji; prispevki o dogajanju v svetu so seveda v naših dnevno-informativnih oddajah, tedenski komentirani pregled dogajanja v svetu Zrcalo tedna (oddaja, ki nastaja od leta 1984) je na sporedu ob nedeljah po oddaji Politično s Tanjo Gobec, prav tako pa je zunanji politiki posvečena tedenska oddaja Globus, ki je na TVSLO 1 v četrtek zvečer v okviru Studia 3.

Krajše Dnevnik pripravljamo od 1. januarja 2019, saj smo ob sobotah prostor v enournem informativnem bloku med 19. in 20. uro namenili Dnevnikovemu izboru, ob sobotah pa oddaji Politično s Tanjo Gobec.

V Informativnem programu TVSLO redno analiziramo vsebine novic, ki jim namenimo programski prostor in v zadnjem letu ugotavljamo, da so domače in tuje novice, povezane z epidemijo, pogosto predominantno prisotne v naših oddajah. Na tedenskih uredniških sestankih analiziramo prisotnost zunanjepolitičnih in lokalnih novic, pa tudi domačih novic, ki vsebinsko niso povezane z epidemijo.

Sporočilo gledalke, ki opozarja, da te vsebine pogreša, je za nas pomembno in pomenljivo.

Vsak urednik pa poskuša oddajo sestaviti tako, da so v njej vse najbolj pomembne in relevantne informacije, domače in tuje.«

Pomanjkljivo o pomenu civilne družbe

Varuhinji je pisala **B. R.**, glede poročil o začasnem zadržanju prepovedi protestov, 16. aprila, v katerih civilnodružbena organizacija, ki je pobudo vložila na ustavno sodišče, ni bila niti omenjena.

»V četrtek zvečer je Pravna mreža in njene odvetnice in druge strokovnjakinje uspela s pobudo, da ustavno sodišče začasno zadrži prepoved protestov. Pobudo je brezplačno pripravljajo sedem pravnih (!) in en pravnik skoraj mesec in pol, dneve in noči. Pobudnika sta bila formalno dve fizični osebi, ker pravna mreža za vložitev nima pravnega interesa.

Žal se je ob poročanju na vaši televiziji v treh informativnih oddajah včeraj zgodilo, da novinarji in uredniki niti v eni dela Pravne mreže niso uspeli omeniti, kaj šele, da bi bila katera od pisk pobude povabljen pred kamero ali v studio.

Dnevnik ob 19.00, 16.4.2021 <https://4d.rtvsl.si/arhiv/dnevnik/174769152>

Odmevi, 16.4.2021 <https://www.rtv slo.si/4d/arhiv/174769201?s=mmc>

Prvi dnevnik (6:21), 16.4.2021 <https://4d.rtv slo.si/arhiv/prvi-dnevnik/174769002>

O dejstvu, da je pobudo pripravila Pravna mreža so bili mediji obveščeni, če slučajno niso bili, je ob poplavi novic o tem dejstvu, to posledica nevednosti in ignorance novinarjev in urednikov. Od vaše televizije si korektnega odnosa do civilne družbe že dolgo ne obetam več, vseeno pa bi bilo morda na kakšnem vsaj neformalnem srečanju ob kavi kateremu od vaših kolegov ali kolegic smiselno omeniti, da ustavno sodišče odločb ne sprejema po uradni dolžnosti, ampak se vanje nekdo mora investirati. Žal to v Sloveniji niso niti pasivizirane in politizirane institucije kot je Varuh človekovih pravic niti samozagledani, lenobni ter v profite usmerjeni akademskih krogih. Pobude za presojo ustavnosti tudi ne zrastejo na drevesu. Zrastejo na plečih ljudi, ki jim je mar; z zajedanjem v njihova družinska življenja, vikende, prosti čas in zdravje.« (B. R.)

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija **Manica J. Ambrožič**:

»Strinjamo se, da bi Pravna mreža za varstvo demokracije za zagotavljanje celovitosti informacije morala biti omenjena pri poročanju o odločitvi Ustavnega sodišča. Nikakor pa se ne strinjam, da naša televizija ali naš program nimata korektnega odnosa do civilne družbe.«

Varuhinja:

»Pogledala sem tudi objave na portalu rtv slo.si, ki uredniško prav tako sodi v ingerenco odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija (rubriki Slovenija in Svet) in tam opazila dosledno omenjanje Pravne mreže za varstvo demokracije. Primere površnega in pomanjkljivega poročanja o začasnem zadržanju prepovedi protestov, brez navajanja civilnodružbene organizacije, ki je bila pobudnica ustavne presoje, sem sicer ob naključnem preverjanju našla tudi v drugih programih oz. medijih RTV Slovenija. Kljub očitnim pomanjkljivosti v konkretnem primeru pa menim, da je zapis o nekorektnosti TV Slovenija do civilne družbe prekritečen in pavšalen. Uredništva medijev in programov RTV Slovenija, ki pripravljajo novičarske vsebine ali skozi druge programe in žanre spremljajo delovanje civilne družbe, bom opozorila, kako pomembna je natančnost v navajanju ključnih informacij za razumevanje posameznih dogodkov in procesov.«

O komentarju v oddaji Utrip

Dva gledalca sta izrazila mnenje o oddaji Utrip, ki je bila na sporedu 3. aprila. Primer odziva:

»Danes sem si ogledal/a oddajo **Utrip na Slo1**, kjer se sprašujem kaj bi radi dosegli s takim prispevkom?!? Sem mlajša oseba in nisem zaznamovan/a s kakršnimikoli pogledi na ljudi in stranke iz preteklosti, na zadeve gledam objektivno in kritično do levih in desnih. Je pa opaziti, da mediji ne poznate odgovornosti. Vi bi morali vedeti,

da vi komunicirate z javnostjo, ne pa Vlada direktno. Kot novinarji morate čutiti odgovornost kaj naredite s svojimi prispevki. Ali želite podaljšanje lockdown-a? Želite še bolj poostrene ukrepe? S tekimi prispevki boste dosegli ravno to. Ne bo kriva Vlada, ampak vi. **Ljudem bi morali podajati dejstva, ne pa osebnih mnenj, kot so kolumne.** Ta prispevek je tipična kolumna osebe nastrojene proti Vladi, kjer ste se novinarji in uredniki zbrali in naredili prispevek, kako ljudi ujeziti, da nebi spoštovali ukrepov, da gredo na ulice brez mask in brez distance.« (S. C.)

Odgovor **varuhinje**:

»Pojasnjujem, da oddaja Utrip sodi v komentatorski žanr, saj v tej oddaji novinarji komentirajo dogodke v Sloveniji v minulem tednu in pri tem smejo na podlagi dejstev podajati subjektivne poglede. To nima ničesar opraviti s tem, kdo sestavlja vlado. Zasnova je nespremenjena od l. 1988: »Utrip je odmevna, komentatorska tedenska oddaja Informativnega programa. Nastala je leta 1988, kot redni tedenski pregled notranjepolitičnih, gospodarskih, družbenih in kulturnih dogodkov v državi, ki je bila takrat še Jugoslavija. V oddajo so si utirala pot alternativna politična razmišljanja, informacije in slikovna gradiva, ki v drugih oddajah niso dobili prostora. Utrip je postopno postal izrazito avtorska oddaja s subjektivnim pogledom na najpomembnejše dogodke minulega tedna v Sloveniji. Ustvarjalci imajo pri pripravi oddaje kar največjo ustvarjalno svobodo ter z različnimi in inovativnimi pristopi ohranjajo svežino oddaje že več kot 30 let.«

Razumljivo pa je, da komentirane vsebine vzbujajo raznovrstne odzive, saj se občinstvo včasih poistoveti s subjektivnim pogledom novinarja, včasih pa ne.

O tem sem večkrat pisala, tudi ko je bila vlada sestavljena drugače.

Medtem ko sta izbor tem in subjektivni komentar teh tem svobodna, pa so seveda dejstva sveta in morajo držati, z njimi ni dovoljeno manipulirati, jih razlagati tendenciozno, zavajajoče, parcialno. Izrečeno mnenje je komentator dolžan konkretno argumentirati in pojasniti.

Menim, da je avtor komentirane oddaje spoštoval ta pravila.

Pripisovati mediju odgovornost za nedelovanje ukrepov ali za nezaupanje do ukrepov ali za nespoštovanje ukrepov je neutemeljeno.«

II. KULTURNI IN UMETNIŠKI PROGRAM

Zakaj je serija označena kot neprimerna za otroke?

Gledalko **M. B.** je zanimalo, zakaj je nanizanka Severna obzorja, ki se predvaja na TV SLO 1, označena z opozorilom o neprimernosti za mlajše otroke.

»Hvala, ker ste nam omogočili ponovni ogled serije Severna obzorja. Redno jo spremljam, a mi nikakor ni jasno, čemu je potrebno opozorilo o neprimernosti za mlajše otroke. Sama imam odrasle otroke, a sem kot učiteljica še vedno v stiku z mlajšimi. Zato mislim, da poznam nedolžne dušice otrok, nikakor pa v Severnih obzorjih ne vidim nobenih neprimernih vsebin, ki bi jim lahko škodovale. Ravno nasprotno: Severna obzorja so ena redkih serij, kjer lahko vidijo z rahlim humorjem obarvane zgodbe iz življenja junakov v povezani skupnosti, ki spoštuje različnost in pristnost njenih prebivalcev. Brez nasilja in brez prikazov spolnosti. Zato vas prosim, da pristojne povprašate, ali bi mogoče ponovno razmislili o smiselnosti opozorila na začetku vsakokratnega predvajanja odlične serije Severna obzorja.«

Podrobnejši odgovor o označevanju programskih vsebin je pripravila direktorica TV Slovenija **Natalija Gorščak**:

»Nadaljevanko Severna obzorja smo označili z oznako VS (vodstvo staršev), saj nas k temu obvezuje Splošni akt o zaščiti otrok in mladoletnikov v televizijskih programih in avdiovizualnih medijskih storitvah na zahtevo. Ta v 6. členu določa, da so programske vsebine, pri katerih se priporoča vodstvo staršev ali skrbniških oseb, programske vsebine, ki so primerne za vse starostne skupine gledalcev, vendar vsebujejo posamezne prizore, ki lahko vznemirijo otroke do 12. leta ali so jim nerazumljive brez vodstva odraslih oseb.

Zanje so značilni redki, kratki, neintenzivni in diskretni prizori elementov iz drugega odstavka 3. člena tega splošnega akta, brez prikazovanja podrobnosti, spolnosti in uporabe drog ali zlorabe drugih zdravju nevarnih snovi. V njih se lahko pojavi(jo):

- a) blagi in redki prizori nasilja ali trpljenja;
- b) redki prizori nevarnega vedenja, ki bi ga otroci lahko posnemali;
- c) redki, kratki in neintenzivni grozljivi ali strašljivi prizori, zvoki ali učinki;
- d) redki in kratki prizori uporabe tobačnih izdelkov ali alkohola, ki ne spodbujajo k uživanju ali uporabi teh snovi;
- e) blag neprimeren jezik;
- f) redki prizori golote brez konteksta spolnosti; Uradni list Republike Slovenije Št. 84 / 14. 10. 2013 / Stran 9315
- g) redki in diskretni namigi na spolno aktivnost;
- h) s kontekstom upravičeni redki in kratki prizori diskriminacije, ki lahko vključujejo občasne elemente nasilja le, če so ti prikazani v izobraževalnem ali zgodovinskem kontekstu.

Pri tem vas moramo opozoriti, da je lahko blag neprimeren prizor prisoten le v eni epizodi, oznako pa zaradi tega dobi nadaljevanka v celoti, čeprav v drugih epizodah ni spornih ali nerazumljivih prizorov.

Podobno so označile serijo tudi druge evropske države:

Parents Guide - IMDb oziroma:

[imdb.com/title/tt0098878/parentalguide?ref_=tt_stry_](https://www.imdb.com/title/tt0098878/parentalguide?ref_=tt_stry_)

In še nizozemski kijkwijzer:

<https://www.kijkwijzer.nl/northern-exposure/page26-0-55065.html>

Povezava do splošnega akta:

https://gledoskop.si/upload/zijbalk2/195_u2013084.pdf.

Oznaka serije je samo priporočilo, nikakor pa ne navodilo.«

Varuhinja strokovna sodelavka **Eva Semič** je pripravila tudi splošno pojasnilo o označevanju programskih vsebin in informacije o izvajanju nadzora nad označevanjem vsebin:

»Pojasnujem, da je označevanje programskih vsebin z akustičnimi in vizualnimi oznakami, ki opozarjajo na neprimernost programskih vsebin za določene starostne skupine otrok in mladoletnikov, zakonsko določeno, in sicer v 14. členu Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah. Smernice za določitev stopnje zaščite otrok in mladostnikov v programskih vsebinah pa so opredeljene v Splošnem aktu o zaščiti otrok in mladoletnikov v televizijskih programih in avdiovizualnih medijskih storitvah na zahtevo.

Dodajam še informacijo, da za nadzor nad pravilnim označevanjem programske vsebine in zaščito otrok in mladoletnikov pred neprimernimi vsebinami skrbi Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (AKOS). Več o njihovem delovanju na tem področju si lahko preberete na spletni strani. Na povezavi je dostopen tudi obrazec, preko katerega lahko podate prijavo, če menite, da programska vsebina, ki ni primerna za otroke in mladostnike, ni bila primerno označena oziroma zaščitenjena.«

III. PROGRAM PLUS

Prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa

Varuhinja je prejela šest pisnih in en telefonski odziv na prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa na TV Slovenija 17. aprila. Gledalci so v ospredje postavili izbor komentatork, njune vsebinske prispevke, način pripovedovanja in uporabo posameznih besed za opis dogajanja oz. slovenski prevod angleških izrazov ali poimenovanj. Primeri odzivov gledalcev:

»Na 2. programu Televizije Slovenija sem spremljala zadnje slovo od princa Filipa. Žal sem bila zelo razočarana nad vašo odločitvijo, da dogodek komentira tudi gospa Polona Vetrh. Kot igralko jo zelo spoštujem in v svoji karieri je ustvarila je mnoge izjemne like. V današnji vlogi pa je žal izpadla groteskno. Do konca prenosa sem se trudila razumeti kaj nam želi sporočiti – drobce, ki jih je napaberkovala iz različnih virov/revij, dajanje vtisa, da je z dogajanjem in osebami povezana ker je kot umetnica

delovala tudi v Združenem kraljestvu, pravilno izgovorjavo nekaterih nazivov, imen in priimkov, ki to ni bila (npr.: Balmoral) in ob takem dogodku ni tako zelo pomembna, med tem ko je na drugi strani namesto knjižnega jezika uporabljala krajevno obarvano narečje... . Skratka res neprimerno.

Menim, da bi bilo veliko bolje, če bi gospa Mojca Mavec dogodek komentirala sama (seveda ob zavedanju, da ne gre za oddajo Čez planke ampak za pogrebno slovesnost). V kombinaciji s prej omenjeno gospo Polono Vetrih, pa je tudi ona delovala moteče.« **(M. H.)**

»Pozdravljam odločitev, da se je Televizija Slovenija odločila prenašati slovesnost, tudi to, da se je odločila prenos pospremiti s komentarjem. Žal pa ta vsebinsko in po žanru niti slučajno ni bil na mestu. Televizija Slovenija je iz pogrebne slovesnosti, zavedno ali ne, napravila zabavni, po vsebini pa zelo neokusen šov komentatork. Namesto, da bi gledali pietetni prenos pogrebne slovesnosti, smo bili gledalci primorani poslušati zabavljaške in ekscentrične samohvale ene od komentatork, predvsem pa na več mestih napačne informacije. Ga. Mavec se je kot komentatorka na prenos pripravila in se pozanimala o kraljivi družini in sami slovesnosti, žal pa ni mogla iz svoje kože naivne izpraševalke, čeprav bi lahko vse informacije, ki jih je imela podala samostojno in suvereno. Ob strani lahko pustimo uredniško odločitev, da pogrebno slovesnost komentira prepoznaven voditelj razvedrilnega programa in oglasnih sporočil. Kaj je želelo uredništvo doseči s komentatorko go. Vetrih ni jasno, zagotovo pa si z njo ni naredilo prav dobre usluge. /.../

Če pustimo ob strani neprestano izgovarjanje imen in nazivov v angleškem jeziku, kar je v zagato spravljal drugo komentatorko, ki se je očitno edina zavedala, da je v prenosu na slovenski televiziji in je dolžna imena in nazive govoriti v slovenskem jeziku, je ga. Vetrih kot komentatorka, ki tudi sama ni vedela, če prav prevaja ali izgovarja nazive (saj se je o tem glasno spraševala kar med prenosom), kar tako, mimogrede natresla še nekaj nepravilnih informacij. Najbolj očitna je bila, kje bo pokojnik ležal po pogrebni slovesnosti. /.../

Kot gledalec bi pričakoval, da mi Televizija Slovenija v sami procesiji ponudi natančne podatke, če se jih že odloči podajati, med samo sveto mašo pa tolmačenje ali vsaj povzetek govorov. Sprva se je komentatorka ga. Mavec sicer trudila to zagotavljati, vendar ni trajalo dolgo, da se je prenos, na žalost, prelevil v oddajo Zadnja beseda. **(V. T.)**

»Menim, da je bil koncept prenosa zgrešen, saj so bili komentarji med prenosom v obliki, kot so bili realizirani, neprimerni. Vaša novinarka g. Mavec si je sicer prizadevala ohraniti prenos s spoštovanjem do dogodka, kar je izkazovala s tihim govorjenjem, skoraj šepetanjem, nasprotno pa je bila njena sogovornica povsem neprimerna in odveč. Kvarila je svečano vzdušje z glasnim govorjenjem in celo s smehom. Sprovocirala je gospo Mavec v glasno govorjenje obeh, kot, da bi

komentirali športno prireditev in to celo takrat, ko so prepevali obredne pesmi. Najmanj, kar bi me ob tem dogodku zanimalo je, da je njen zet tudi Škot.

Skratka, sogovornica je bila odveč in moteča ter je ob prenosu kvarila svečano in žalostno vzdušje v kapeli.« **(I.O.)**

Varuhinja je odzive posredovala uredništvu Programa plus, ki je prevzelo izvedbo prenosa, in odgovornega urednika **Roka Smoleja** prosila za pozorno branje in odziv. Urednikov odgovor je objavljen kot **PRILOGA 1** na strani **45**. Poudarek:

»Občinstvo ima ob prenosu takšnih dogodkov očitno zelo različna pričakovanja o tem, na kakšen način naj bi se komentatorji lotili prenosa. Vsaj del prenosa na TV SLO 2 si je sicer v sobotnem popoldanskem terminu ogledalo kar 234.300 različnih gledalcev, kar je dober rezultat.

Okoliščine, v katerih je nastajal ta prenos, so bile specifične, pogrebna slovesnost ni dogodek, ki bi ga bilo mogoče napovedati in se nanj pripravljati mesece vnaprej, kot to velja na primer za poroko ali inavguracijo, kar seveda komentatorjem še dodatno otežuje delo. Bilo je torej izjemno malo časa za priprave na prenos.

Mojca Mavec je dolgoletna novinarka in voditeljica Televizije Slovenija, v preteklosti tudi že komentarka različnih televizijskih dogodkov, avtorica popotniških oddaj, svetovljanka, ki obvlada več tujih jezikov, v zadnjem času pa se je še posebej specializirala kot zvočna opisovalka različnih televizijskih oddaj, namenjenih slepim in slabovidnim, kar pomeni, da je večča komentiranja, tudi prenosov v živo.

Njena gosta je bila Polona Vetrih, dolgoletna članica najprepoznavnejšega in najuglednejšega igralskega ansambla osrednjega dramskega gledališča v Sloveniji. Gospa Vetrih je ena redkih Slovenk, ki je študirala na londonski kraljevi Akademiji za glasbeno in dramsko umetnost (LAMDA), kjer so jo ob podelitvi diplome razglasili za najbolj nadarjeno učenko te šole.«

Gledalca **S. V.** so zmotili prevodi nekaterih angleških izrazov, ki sta jih uporabljali komentarki, ko sta opisovali cerkveni pogrebni obred:

»Uradna komentarka tega dogodka, Mojca Mavec, ki povsem dobro vodi ali je vodila recimo oddaji Čez planke in Dobro jutro, je nekajkrat omenjala »dekana windsorskega gradu« (Dean of Windsor Castle?). Izraz je nenavaden. Pogrebni obred je ob navzočnosti canterburyjskega nadškofa Justina Welbyja vodil dekan Windsorja (ali windsorski dekan) David Conner. Gre za visokega cerkvenega dostojanstvenika, prvega med enakimi izmed kanonikov kapele Sv. Jurija v Windsorskem gradu. /.../

Nadalje je komentarka Mavčeva govorila, da bomo spremljali pogrebno mašo. Ta trditev je hudo zgrešena, saj maše sploh ni bilo, niti ni bilo mišljeno, da bi bila, vrh vsega pa je treba vedeti, da v Anglikanski cerkvi govorimo o Low Church in High Church. Ena od teh maše preprosto ne pozna, je nima oziroma ne obhaja, če pa bi že

bila maša, bi bila prisotna evharistija. Šlo je za cerkveno pogrebno slovesnost, ki jo lahko zaradi narave pravne ureditve v Veliki Britaniji imenujemo tudi cerkveno-civilna hkrati. Ministrski predsednik vodi vlado Njenega Veličanstva kraljice Elizabete II., ona pa je tudi poglavarka Anglikanske cerkve. Ker je bil pogrebni obred (the funeral service, kot so ga imenovali po vsem angleškem svetu) verske narave (potekal je v kapeli, vodila sta ga klerika, na njem ni govoril noben laik ali predstavnik političnega življenja), in to se je vedelo vnaprej, bi moral biti komentar temu prilagojen. /.../

Ko sta dekan Windsorja in canterburyjski nadškof izgovarjala molitve, ki so bile **osrednji!** del pogrebne slovesnosti (drugih govorov sploh ni bilo), sta komentatorki govorili o grških turističnih destinacijah. V določenih trenutkih pa njunih molitev preprosto nista prevajali, bili sta tiho, in če v levem gornjem kotu televizijskega zaslona ne bi videl loga RTVS, bi mislil, da je nekdo preklopil na kak angleški kanal. Nedopustno in nedostojno. Tako lahko ravnaš samo, če pogrebno slovesnost zamenjuješ s pravljico o kraljih in kraljicah, kar je tudi bilo slišati med komentiranjem.«

Odgovorni urednik **Rok Smolej** je glede prevodov pripravil posebno pojasnilo:

»Komentatorka Mojca Mavec je pretežno uporabljala naziv »dekan Windsorja«, res pa je uporabila tudi izraz »dekan Windsorskega gradu«, pri čemer so ta izraz uporabljali številni slovenski mediji, tudi STA, ki je bila eden od virov za pripravo na prenos. Da gre za cerkvenega dostojanstvenika, je v prenosu nedvoumno pojasnila tudi gostja Polona Vetrh.

Primer uporabe izraza »dekan Windsorskega gradu«:

<https://www.sta.si/2891234/na-windsorskem-gradu-pokopali-princa-philipa>

Komentatorka Mojca Mavec je za opis dogodka večinoma uporabljala naziv »pogrebna slovesnost«. Res je morda enkrat uporabila tudi izraz »pogrebna maša«, pri čemer je sledila uradnemu prevodu naše službe za prevajanje in lektoriranje. Scenosled slovesnosti so namreč prevedli v službi za prevajanje in lektoriranje in profesionalni prevajalec je izraz »funeral service« dosledno prevajal kot »pogrebna maša«.

V zvezi z molitvami pojasnjujemo, da je začetno in končno molitev dekana Windsorja komentatorka povzela. Dosledno in v celoti je prevajala in citirala odlomek iz Sirahove knjige, ki ga je prebral dekan Windsorja, prav tako je v celoti prevedla odlomek iz Evangelija po Janezu, ki ga je na slovesnosti prebral canterburyjski nadškof.

Tu bi želeli pojasniti, da gre pravzaprav za komentar neposrednega prenosa v živo in ne za simultani prevod dogodka. Zagotovo je na mestu razmislek, ali naj takšen komentar vedno vsebuje tudi dobesedni in simultani prevod vseh govorov (v tem primeru molitev) na takšnem dogodku. Lahko razumemo tudi, da je s stališča pritožnika religiozna dimenzija dogodka zanj najpomembnejša in bi po njegovem

morala biti najbolj poudarjena, toda pričakovanja najširšega kroga gledalcev so zelo različna in komentar vsak ocenjuje s pozicije lastnega zanimanja. Komentatorki sta v konkretnem primeru v središče svojega komentarja postavili predvsem kraljevo družino in življenje princa Filipa. Prav v tem kontekstu sta omenili tudi otok Krk kot rojstni kraj princa Filipa in njegovo hišo, ki tam še vedno stoji in je postala turistična znamenitost.«

Varuhinja je o zadevi napisala tudi daljše **MNENJE**:

»Menim, da so urednikovi argumenti zadostni in da jim težko kar koli vsebinskega dodam. Morda nekaj splošnih razmislekov o spremljanju takšnih dogodkov, ki terjajo ne le poznavanje vsebine in tenkočutnost, ampak tudi iznajdljivost komentatorjev.

Pri tehtanju, kako gledalcem vsebinsko približati dogodek, je imelo vodstvo TV Slovenija na voljo dve možnosti: **ali simultano prevajanje prenosa, ki je običajno rezervirano za formalne dogodke, saj je teža na natančnem prevodu govornih besede, ali komentiranje prenosa, ki je v vsebinsko-jezikovnem smislu morda manj natančno, vendar pa z opisovanjem poteka dogodka in dodajanjem vsebinskih poudarkov prenos obogati, saj občinstvu približa tudi kulturni in družbeni kontekst.**

Menim, da je bila odločitev o komentiranem prenosu ustrezna. Takšna praksa je bila večkrat preizkušena pri različnih mednarodnih dogodkih, ki potekajo v tujem jeziku (nazadnje npr. inavguracija ameriškega predsednika). Praksa pa je tudi pokazala, da je najtežje ujeti pravo razmerje med formalnim prevodom in sproščenim opisovanjem oz. prostim pripovedovanjem. Ne le zato, ker pri takšnih dogodkih običajno ni vnaprej dostopen celoten scenosled, ampak tudi zaradi razlik v pričakovanih občinstva: nekateri si želijo bolj formalen pristop z dobesednimi prevodi izrečenega, posebej govorov, verskih ali umetniških besedil, in so do improvizacij kritični; nekateri pričakujejo čim več (strokovnih) podatkov ter vsebinskih podrobnosti ves čas dogodka ter vsak molk štejejo kot slabost in pomanjkljivost, spet tretji pa menijo, da bi moral biti »umik« komentatorjev vsaj v času premolkov ali obredov ali izvajanja glasbenih točk samoumeven.

Ne glede na to, ali gre za komentiranje prenosov ali drug program v živo, pa se razlikuje tudi stopnja občutljivosti glede kulture govora in jezikovnih nerodnosti v programih javnega medija. Kot varuhinja si želim **čim manj odstopanj od zborne izreke, saj menim, da je javni medij tudi steber govornega jezika, ki bistveno prispeva k ohranjanju, normiranju in razvoju slovenščine.** Zato občutljivost občinstva do načina posredovanja vsebin v javnem mediju razumem in menim, da je upravičena. **Menim pa tudi, da je bil obravnavan prenos – kljub posameznim slabšim jezikovnim ali komentatorskim rešitvam oz. izvedbenim pomanjkljivostim – kakovosten in da je občinstvu omogočil dostojno spremljanje poslednjega slovesa britanskega princa Filipa.**

Ob tem omenjam podatek, ki bi vas morda lahko zanimal, in sicer, da ima tudi javni medij v Združenem kraljestvu zelo pozorno in kritično občinstvo. V zvezi s spremljanjem prinčeve smrti je BBC prejel rekordnih 109 tisoč pritožb: po nekaj sto se jih je nanašalo na neprimerno oblačilo voditelja v jutranjem programu, uporabo neprimerne metafore za odnos med kraljico in princem in neprimerno navajanje negativnih aspektov v prinčevem in memoriamu, večina pa na odločitev vodstva te medijske hiše, da so zaradi smrti v kraljevi družini korenito spremenili program in ga skoraj v celoti podredili žalovanju.«

Ali v oddaji Dobro jutro lahko nastopajo ministri?

Gledalca **T. V.** je zmotilo, da v oddajah Dobro jutro nastopajo različni ministri vlade, ki nato z istimi informacijami gostujejo tudi v informativnih oddajah TV Slovenija. Povod je bilo gostovanje notranjega ministra, 13. aprila:

»Ministri sedanje vlade se v vaših programih pojavljajo nenormalno veliko, pojasnjujejo pa ena in iste zadeve. Podajam pritožbo, da moram kot gledalec v oddaji Dobro jutro gledati pogovore z ministri, potem pa sem jih ponovno prisiljen gledati tudi v informativnih oddajah, na vsebinsko popolnoma enake tematike, podajajo pa identične informacije (torej nobene nove informativne vsebine). Po analogiji Dobrega jutra predlagam, da v osrednjem TV Dnevniku nastopi Helena Blagne in nam vsak teden eno zapoje, ker zakaj bi pela le v Dobrem jutru ali v petek zvečer, če nas lahko zabava in v teh težkih časih pomiri že v osrednjem TV Dnevniku.

Prosim za pojasnila, ali imate na TV Slovenija izdelane kakršnekoli konkretne kriterije vabljenja gostov in formate posameznih oddaj, ali na tem področju obstaja kakršnakoli uredniška politika? Boste v oddaji Dobro jutro v tem tednu gostili tudi opozicijske politike, mogoče predstavnike izvenparlamentarnih strank? Menim, da imate hude težave glede vabljenja političnih gostov že v informativnih oddajah in ne razumem, zakaj zdaj to problematično področje, kjer vedno znova padete na izpitu, širite še na druge programe in nas v končni fazi gledalce posiljujete s politiki od jutra do večera, pa še to pristransko, le s politiki koalicije. Kako si uredniki in direktor TV Slovenija (očitno ni to težava samo informativnega programa) predstavljate pojem nepristranskosti?

Če bi imeli ministri, ki so v preteklih tednih gostovali v oddaji Dobro jutro povedati kaj novega, kar v informativnih oddajah ne slišim, bi še razumel, seveda bi bilo za RTV Slovenija, najmanj kar je primerno, da v tem primeru povabi v veliki studio Dobrega jutra še koga iz opozicije.«

Varuhinja je sporočilo v anonimizirani obliki posredovala na tri naslove, in sicer odgovornemu uredniku Programa plus **Roku Smoleju**, ki je pristojen za oddajo Dobro jutro, odgovorni urednici Informativnega programa **Manici J. Ambrožič**, ki je pristojna za oddaje informativne narave, ter direktorici TV Slovenija **Nataliji Gorščak**, saj je smiselno, da je

seznanjena in da sodeluje v odgovorih o zadevah, ki se nanašajo na več uredništev oz. programov. Direktorica je tudi posredovala skupen oz. usklajen odgovor:

»Oddaja Dobro jutro je aktualna mozaična oddaja in se z dnevno-političnimi temami praviloma ne ukvarja. V zvezi s tem se uredniška politika jutranjih oddaj v zadnjih 15 letih ni spremenila, pri čemer poudarjamo, da oddaja Dobro jutro ni zgolj razvedrilna oddaja, ampak gre za dnevni program, ki se seveda odziva na raznovrstna aktualna dogajanja.

V zvezi z gostovanji ministrov pojasnjujemo, da smo jih ob posebnih priložnostih v oddajah Dobro jutro gostili tudi že v preteklosti: ob začetkih šolskega leta na primer praviloma vedno gostimo aktualnega ministra za šolstvo, večkrat smo ob aktualnih vprašanjih v zdravstvu (primer: čakalne vrste) gostili tudi zdravstvene ministre. Ob posebnih priložnostih gostimo tudi npr. predsednika države ali pa npr. katerega od veleposlanikov.

V zadnjem letu v času epidemije je oddaja Dobro jutro kot živi dnevni program v okviru TV SLO odigrala pomembno vlogo pri dnevnem obveščanju gledalcev o ukrepih za zajezitev novega koronavirusa, ki so bistveno vplivali na naša vsakdanja življenja. Prav zaradi tega se je povečalo število jutranjih gostovanj ministrov ali državnih sekretarjev (pa tudi, na primer, epidemiologov), ki so pač najbolj pristojni za tolmačenje ukrepov in odgovore na številna vprašanja, ki so jih gledalci naslavljali (tudi) na naše uredništvo.

Zjutraj smo v etru prvi – tudi pred informativnim programom – in enostavno si ne moremo privoščiti, da bi kuhali in peli, namesto obveščali gledalcev o novih ukrepih, ki so začeli veljati z aktualnim dnem. Pri tem upoštevamo predvsem dva uredniška kriterija: prvič, da vabljeni gostje govorijo o temah, ki bistveno vplivajo na naša vsakdanja življenja, in drugič, da gostje sodelujejo v svetovalnih in servisnih rubrikah, kjer so na voljo tudi gledalcem za njihova vprašanja in dileme. Ministri v oddajah informativnega programa na tak način ne nastopajo, pa tudi sicer se z informativnim programom glede njihovega gostovanja redno usklajujemo ter informativnemu programu pri tem dajemo tudi absolutno prednost.«

MNENJE varuhinje:

»Menim, da so uredništva dolžna ohranjati in braniti meje zasnov posameznih programov, programskih pasov in oddaj. To med drugim pomeni, da se je treba izogibati gostovanju politikov v nepolitičnih oddajah in da je v oddaje svetovalne narave, torej v takšne, v katerih gostje odgovarjajo na konkretna vprašanja gledalcev, treba vabiti strokovnjake in operativce. Ministri to niso. So politiki, ki politično usmerjajo delo ministrstev, pristojni so za kreiranje področnih politik, vodenje in nadzor ministrstva (in organov v sestavi) ter politično usklajevanje z vlado in svetovanje vladi. Niso pa tisti, ki neposredno izvajajo ali tolmačijo predpise ali

delijo praktične nasvete o praktičnih vsakdanjih izzivih. Zagotovo je treba upoštevati dejstvo, da so **koronačasi s posebnimi okoliščinami in povečano informacijsko lakoto občinstva do neke mere zmeščali meje med žanri in posameznimi programi, programskimi pasovi in oddajami**. Argument, da se v oddaje povabi vsakogar, od kogar se upravičeno pričakuje, da lahko občinstvu odgovori na pomembna vprašanja, je zato mogoče sprejeti. Vendar pa je v primerih, ko je edina možna izbira minister, treba zagotoviti, da se z vprašanji in potekom pogovora prepreči podajanje pojasnil, napoved ali izgovorov politične narave, saj bi se s takšnim odpiranjem vrat (katerikoli) vladni politiki neizogibno zastavilo tudi vprašanje o odpiranju vrat (katerikoli) opozicijski politiki. Menim, da občinstvo upravičeno pričakuje, da politične razprave potekajo v informativnih programih in da jim v oddajah dnevnega programa o nepolitičnih življenjskih temah svetujejo nepolitiki.

S tem razmislekom oz. mnenjem sem seznanila direktorico TV Slovenija.«

IV. SPLOŠNO

V sporedu le Dobro jutro, kaj pa Poročila?

Gledalci so opazili, da v sporedih operaterjev za dopoldanski TV-program piše le, da je od 7. do 10. ure na sporedu Dobro jutro, niso pa več vpisana Poročila, kar otežuje njihov ogled za nazaj, saj je treba posnetek vrteti od 7. ure naprej. Gledalci so varuhinjo po telefonu in pisno prosili, naj TV Slovenija operaterjem spet posreduje podatke, ki so jih navajeni in jih potrebujejo. **J. M.** je zapisal:

»Sem naročnik pri Telekomu, TV, telefon, internet. Torej uporabljam njihov spored za TV in seveda za vse oddaje pogled za nazaj, Telekom trdi, da je to vaš spored in ne njihov. Do nedavnega je bila oddaja DOBRO JUTRO na sporedu v 5 sklopih
-od 07- do 08 DOBRO JUTRO
- ob 08 POROČILA
-od 08,05 do 09 DOBRO JUTRO
- od 09 do 09.05 POROČILA
-od 09,05 do 10.0 DOBRO JUTRO

Takšen spored je bil prikazan tudi ko si posamezne sklope oddaje gledal za nazaj in ti ni bilo treba previjati oddaje za 3 ure naprej, ali nazaj in je bilo to super. Zdaj pa se dogaja, da je oddaja kar v enem sklopu, torej od 07 do 10.00 oddaja DOBRO JUTRO in moraš vrteti za nazaj zelo veliko časa.«

Direktorica TV Slovenija **Natalija Gorščak** je sporočila, da vsem operaterjem zagotavljajo enak dostop do podatkov o sporedu, da pa so nekateri očitno spremenili način snemanja. Zadevo še raziskujejo.

Zakaj ne predvajate ...

Več gledalcev je varuhinjo spraševalo, zakaj TV Slovenija ne obogati svojega programa s predvajanjem starejših priljubljenih nadaljevanj ali filmov. Primera odzivov:

»Zanima me zakaj ne ponavljate nadaljevanj Strici so mi povedali, Lipa zelenela je pa film Odprava zelenega zmaja in še bi lahko naštevali. Ogromno lepih sag imamo.« **(D. D)**

»Zelo spoštujem naš RTV in profesionalno delovanje te ustanove. Imel bi pa eno pripombo. Zelo dobro so pokriti informativni programi.. Porocila, Dnevik, Odmevi.. Kjer se pa obravnavajo zelo resne teme gleda na čas, ki ga preživljamo. Pogrešam pa serije/ oziroma nadaljevanke kot ste jih imeli nekoč. Predvsem. v stilu Alo alo, You rang mylord in podobne.... Nekaj vsebine, ob kateri bi se lahko nasmejali v teh časih. pa četudi bi bile ponovitve. Mislim, da bi nekaj dobrega humorja vneslo malo več dobre volje med ljudi in sprostilo depresijo. Veliko ljudi spremlja samo RTV SLO, četudi imajo na voljo se 300 ostalih kanalov.. A bi bilo pretežno zavrteti ali vsaj ponoviti kako humoristično serijo kot ste to počeli redno že pred leti/desetletji.. sedaj pa ne več. Ne vem čemu je to razlog, bi pa gotovo razveselili veliko ljudi.

Pa tudi kak gledljiv film, pa četudi Hollywoodsky na dan bi doprinesel k sporocanju. verjamem, da so kaki francoski, finski in ostali filmi kvalitetni, ampak to je za ozko publiko. Zavrtite kdaj tudi kaj "komercialnega" (Brad Pitt, Morgan Freeman, Di Caprio, de Niro, al Pacino.. vsaj nekaj za razvedrilo.« **(T. M.)**

Primer odgovora **varuhinje**:

»Pojasnjujem, da je za sleherno predvajanje arhivskih vsebin (t. i. avdiovizualnih del) treba urediti in kupiti avtorske pravice. To velja tudi za nadaljevanke, ki jih omenjate. Za predvajanje je treba z avtorji in/ali njihovimi dediči doseči dogovor o ceni, skleniti pogodbo in ta znesek tudi plačati. Nemalokrat se zgodi, da bi bili ti zneski tako visoki, da jih ni mogoče zagotoviti. Spodaj kopiram odlomek iz intervjuja Žive Emeršič, urednice dokumentarnega programa TV Slovenija, ki je bila pred tem dolga leta odgovorna urednica Kulturno-umetniškega programa TV Slovenija, kamor sodijo tudi igrane vsebine (filmi, nadaljevanke). Morda boste boljše razumeli, s kakšnimi zadregami se srečuje javni medij, ko gre za avtorske pravice.

Dodajam še, da se RTV-prispevek že deset let ni povišal niti za cent, medtem ko so šli različni stroški (tudi za avtorske pravice) v nebo, od javnega medija pa se pričakuje, da radijske, spletne, digitalne, televizijske in druge ponudbe ne zmanjša, ampak kvečjemu poveča. Tega ne omenjam kot advokat RTV, ampak zato, ker menim, da imate plačniki RTV-prispevka pravico vedeti, kako je s tem.«

Odlomek iz intervjuja z **Živo Emeršič**, nekdanjo odgovorno urednico Kulturno-umetniškega programa, v tedniku Reporter, l. 2020:

»Naš arhiv je ogromen. Vzdrževanje je drago, saj gre za gradiva, ki propadajo in jih je treba prenesti na druge, trajnejše nosilce. Na drugi strani imamo lastnike ali dediče avtorskih pravic, ki menijo, da je že prenos na digitalni nosilec predmet avtorskih pravic, s čimer nam povzročajo dodatne zaplete. Na tem področju bi morali rešitev poiskati skupaj z državo, saj arhiv ni le naša stvar, gre za javno dobro, za skupno kulturno dediščino.

VPR: Zakaj preprosto ne prepustite arhiva nacionalnemu arhivu?

To so zelo zapletene systemske stvari, ni tako preprosto. V času stoletnice Franceta Štiglica so nas okarali, da smo naredili premalo. Se strinjam, ampak to ni bila naša želja. Predvajali smo film Dolina miru, licenco smo odkupili od SFC-ja, nismo pa mogli predvajati ničesar drugega, še posebej ne njegovih serij, saj se s pravnim zastopnikom njegovih dedičev nismo mogli sporazumeti o vrednosti avtorskih pravic.

VPR: V zadnjih letih je zelo težko narediti dokumentarni film, saj se takoj pojavi gora zahtevkov po avtorskih pravicah. Kako je to sploh mogoče, glede na to, da je bila večina avtorjev tako ali tako zaposlena na TVS in delala po naročilu?

Zakon o avtorskih pravicah določa, da je varno časovno območje le deset let, po tem času pa je treba spet plačati avtorske pravice. Starejše generacije naših predhodnikov imajo pogodbe za honorarje, ki jih danes ne moremo izplačati, ker bi finančno ogrozili sprotno novo produkcijo. Ob 500-letnici reformacije smo, recimo, ponovili serijo o Primožu Trubarju s Poldetom Bibičem v glavni vlogi in smo se pogajali z avtorji oziroma dediči o vrednosti avtorskih pravic. Bili so dovolj razumni, zato smo serijo lahko predvajali.«

Pohvale televizijskih vsebin

Tudi v aprilu je varuhinja prejela številne pohvale za televizijske vsebine. Gledalec **J. A.** je pohvalil prenos Križevega pota iz Vatikana, 2. aprila. **M. P.** in **M. B.** sta pohvalila izbor filmov iz evropske in francoske filmografije, ki so se na TV Slovenija predvajali v aprilu. Gledalka **M. J.** pa je varuhinji v vednost poslala čestitko novinarju za dokumentarni film Pozabljen grob (TV SLO 1, 27. april). Gledalec **T. V.** je pohvalil oddajo Premagajmo covid, ki je bila na sporedu 1. aprila, gledalki **N. V.** in **N. P.** pa sta pohvalili oddajo Tarča 15. in 22. aprila.

Tri gledalke so pohvalile oddajo Zvezdana:

»Vsebine, gostje, nauki, ideje in zgodbe, ki vsakič znova navdahnejo in me niti slučajno ne pustijo ravnodušne, ravno nasprotno. Sporočajo prave vrednote, katere dan danes več niso samoumevne, jih stežka zasledimo na ulici, mediji pa o njih niti ne poročajo. So pa še kako pomembne za uspešno, moderni družbo, v kateri si želimo ustvarjati in za katero si želimo, da bi bili ponosni nanjo. Vsakič znova sem presrečna, da sem si ogledala oddajo. In verjamem, da nisem edina. Če slučajno na sobotni večer

ne utegnem, jo vedno pogledam z zamikom. Ne napišem velikokrat mnenja, tokrat pa moram, saj je podobnih oddaj premalo, žal.« **(N. S.)**

»Zelo zelo rada bi pohvalila zadnjo oddajo Zvezdana z gospo Izo Login. Super je bila. Inspirativna, vliva pogum in ljudem odpira vrata. Rada bi to povedala tudi gospe Login in gospe Zvezdani sami. Ta knjiga bo moja... Sigurno. Takšnih inspirativno-motivacijskih oddaj bi rada še več. Res sploh ta je bila res top of the top :)« **(M. K.)**

»Tooole nocoj je bila "prava bomba" !!! Še in še bi vaju z gospo Izo poslušala. Oddaja je kar prekratka. Ja res! Vedno vas spremljam, zelo zanimive goste imate in upam, da vas bomo lahko še doooooolgo spremljali. Vse dobro vam želim in hvala za vaš pogum!
!« **(M. G.)**

Trije gledalci – dva po telefonu in eden pisno – so pohvalili petkovo glasbeno oddajo, zlasti glasbene točke, izbor pevcev in izvedbo v živo. Gledalec **J. P.** je zapisal:

»Že leta spremljam odlično hrvaško televizijsko produkcijo glasbenih oddaj, od Voica do A strane, in se sprašujem, kam je izginila kreativnost in drznost s slovenske televizije, ki je včasih na tem področju vodila in postavljala standarde. Zavedam se in tudi osebno poznam kompleksnost glasbene produkcije na televizije, kjer mora biti vse v sozvočju, vsak kader, scena, gib, rez. /.../ Opazno je, da se počasi razvijajo mladi režiserji in bi tudi bil že čas, da dosežejo in prerastejo nekdanje TV veličine in legende glasbene režije, od Hrena do Juratovca. Ko sem že skoraj obupal, da se je razvedrilo TV Slovenije zataknilo pri licenčnih kvizih, predvidljivih popoldnevih z Bernardo, dolgočasnih koncertnih posnetkih enih in istih bendov, petkovih ženskih pogovorih in edini svetli zvezdi - sobotni satiri z Artačem in Bračičem, smo končno dočakali oddajo, kot se za nacionalko spodobi. Pohvalim vse: zasnovo, vodenje, potek, režijo, najbolj pa domišljeno izbrane glasovne kombinacije, virtuozi hišni bend in brezhibno tonsko produkcijo. Čestitam. Gledalci včakamo, da se oddaja ravzije v pravi televizijski show, iskreno upam, da s tem še niste zadovoljni in da boste hrabro dodajali vse, kar sodi zraven, vse do publike. Čestitke vsem, posebej glasbenim producentom in tonskim mojstrom.«

RADIO SLOVENIJA

I. RADIO PRVI

Prenovljene informativne oddaje, drugič

V aprilu je varuhinja prejela le en odziv na spremembe v radijskem informativnem programu. Poslušalec **B. M.** je izrazil mnenje o novi zvočni podobi.

»V zvezi z nekoliko prenovljeno zvočno podobo nacionalnega Radia bi rad podal pripombo, da je nekoliko moteče, ker pred nekaterimi poročili manjka jo tisti piski, ki

sporočajo točen čas (ob zadnjem znaku bo ura toliko in toliko). /.../ ... tistih pet enakih piskov, ki si sledijo vsako sekundo, potem pa šesti, nekoliko višji, označi točen čas. Tega zdaj ne predvajajo redno (recimo prav danes jih ob Drugi jutranji kroniki niso). Ali pa bi vsaj spet dali zasluženno staro delovno mesti tisti znameniti Osanovi kukavici. Tudi pred Svetovalnim servisom manjka tista stara, znana napovedna poskočna muzika, pa še kaj.

Star pregovor pravi: ne vtikaj se v tisto, kar deluje, sicer boš pokvaril. No, pa saj se bomo mogoče tudi teh novitet z leti privadili.«

Varuhinja je poslušalcu posredovala pojasnilo o prenovljeni zvočni podobi in odgovor odgovornega urednika Prvega, **Danijela Posleka**, da so »vsi piski zdaj del zvočne podobe in jih lahko poslušalke in poslušalci slišijo tudi pred vsako informativno oddajo, tik pred tem, ko napovedovalec pove uro«.

Direktor Radia Slovenija **Mirko Štular** je varuhinji v vednost posredoval dokument s podrobnimi pojasnili o spremembah sheme informativnega programa in novem terminu oddaje Radijski dnevnik, ki ga je pripravil za Programski svet. Dokument je v celoti objavljen kot **PRILOGA 2** na strani 47.

Več odzivov glede prenove radijskih informativnih oddajah je objavljenih v marčevskem poročilu varuhinje na str. 15.

Ulična in javnomnenjska anketa ter izbor govorcev

Poslušalec **J. J.** se je odzval na poročanje Radia Slovenija o sproščanju epidemioloških ukrepov ter delovanju vlade. Izpostavil je poročanje v oddaji Druga jutranja kronika, 1. aprila, in sicer objavo ulične in javnomnenjske ankete ter izbor govorcev o odpiranju šol.

»1. Prispevek: anketa med naključnimi mimoidočimi

Navajate, da je več kot polovica ljudi proti vladi in ukrepom, ko pa intervjuvate "naključne mimoidoče", so pa vsi proti ukrepom, čeprav bi pričakoval glede na polovično podporo dva za in dva proti. In še grdo govorjenje o "policijski uri" enega od mimoidočih - tudi tu imam pripombo čez vaše poročanje kot javni medij - zdravstveni minister vas je lepo prosil, da ne govorite o "policijski uri", ampak o omejitvi gibanja v nočnem času zaradi zdravstvenih razlogov, pa tega po mojem mnenju nesramno ne upoštevate tudi ne v drugih prispevkih.

Zgoraj navedeni razlogi mi dajejo vtis, da namerno negativno poročate o ukrepih, da bi ljudi naščuvali proti ukrepom in proti vladi ter s tem povzročate samo še slabšanje epidemije.

2. Prispevek o zapiranju šol - intervjuji ravnatelj, ...

V tem prispevku navajate predvsem negativne plati zapiranja in pripombe glede tega, da so šole zaprte, gospodarstvo pa ne in da je to problematično. Verjamem, da ravnatelji ne morejo izražati pozitivnih stvari zapiranja. Problematično pa se mi zdi, da v prispevku ne navedete tudi pozitivnih stvari, zakaj zapirati. ker objektivno je, da je potrebnom zapiranje (celo strokovnjaki IJS so to navedli - vendar v drugem prispevku). /.../ Moje mnenje je: da poročate kot v času socializma, ko je bilo treba "notranje sovražnike " odkriti in uničiti. Ta "sovražnik" vam je trenutna vlada, ker jo vodi desnosredinska opcija, ki vam očitno ni po volji, ne glede na to kaj ukrene. Pomembno vam je samo, da pride na oblast leva opcija, ki jo ves čas podpirate in ji takrat ko vlada v glavnem ne gledate pod prste.«

Odgovorni urednik Prvega programa Radia Slovenija **Danijel Poslek** je odgovoril:

»Ko govorimo o anketah mimoidočih, je ta izključno narejena na naključno izbranih sogovornikih in seveda tistih, ki so sploh pripravljene izraziti svoje stališče. Nikoli teh anket ne uravnotežujemo v smislu »dva za, dva proti«, ker bi to bilo v nasprotju z namenom snemanja takšnih anket, ki je iskanje mnenja naključnih sogovornikov.

Poročanje o policijski uri: gre za izraz, ki splošno izraža omejitve gibanja. V naših oddajah smo večkrat jasno pojasnili, da je ta omejitev vezana na ukrepe za zajezitev širjenja epidemije in tega nismo postavljali v izrazito negativne kontekste.

Tudi ocena, da »namerno ščuvamo ljudi proti ukrepom« ne odraža realnih dejstev, saj v različnih informativnih in drugih oddajah nenehno izpostavljam pomen spoštovanja samozaščitnih ukrepov.

Glede zapiranja šol pa poudarjam, da naši novinarji glede tega ne podajajo vrednostnih sodb. Navajamo mnenja strokovnjakov in drugih odgovornih, ki dosledno razlagajo, zakaj je ukrep kot je zapisanje šol pomemben. Predvsem smo pa (po)iskali odzive tistih, ki jih bo ta ukrep doletel. Zato so mnenja ravnateljev in drugih sodelujočih v izobraževalnem procesu nujna za prikaz celotne slike.

Informativne oddaje sicer dojemamo kot celosten izdelek, ki skozi različne prispevek osvetlijo vso aktualno dogajanje. Zato oddaje v ločenih prispevkih vsebujejo prakse tujih držav, ki pa jih ne moremo kar mešati vse v en prispevek, so pa prispevki združeni v oddajah.«

Varuhinja je urednikovem odgovoru dodala nekaj pojasnil:

»Oddajo, o kateri ste mi pisali, sem natančno poslušala. Glede anket poudarjam, da sta bili v oddaji dve programski vsebini z anketno vsebino, ki ju med seboj ni mogoče ne primerjati ne povezovati, saj sta se anketi razlikovali tako po izvedbi kot vsebini, prav tako sta se razlikovala novinarska prispevka oz. pristopa.

Anketa med naključno mimoidočimi v Ljubljani se je nanašala na napovedano zaprtje države, kar so komentirali naključno mimoidoči na ljubljanskih ulicah. Pri objavi je uredništvo spoštovalo pravilo o t. i. neznanstvenih anketah. Izrecno je bilo povedano,

kako in kje je nastala anketa. Iz napovedi je bilo nedvoumno razvidno, da ne gre za prikaz razpoloženja javnosti ali odsevanje dejanske vzorčnosti mnenj v družbi. Objavljene so bile tri različne izjave, ki so se nanašale na različne aspekte poostrenih ukrepov, s čimer je uredništvo upoštevalo pravilo, da ni dopustno objaviti enega samega mnenja o določenem vprašanju.

V drugem delu oddaje in v povsem drugem kontekstu pa so bili navedeni podatki iz dejanske javnomnenjske raziskave, ki jo je izvedla za to strokovno usposobljena inštitucija, na podlagi ustrezne metodologije, in sicer ne o napovedi novih, zaostrenih ukrepov, ampak o delovanju vlade in o sprejemanju vladnih ukrepov in priporočil medicinske stroke v javnosti. Anketo oz. ugotovitve sta interpretirala strokovnjaka za javno mnenje.

Na vprašanje glede policijske ure sem večkrat odgovarjala. Pojasnujem, da je ta besedna zveza v jezikovnem smislu povsem nevtralna in pomeni natanko to, kar je ukrep pomenil, in sicer: določen čas, v katerem sta gibanje in zbiranje prebivalstva na javnih prostorih prepovedano, kar nadzoruje policija, ki kršitelje kaznuje (spodaj kopiram geslo iz SSKJ). Lahko razumem, da ima lahko kdo od poslušalcev tudi negativne asociacije, zlasti če to besedno zvezo in/ali policijo povezuje s čem negativnim. Menim pa, da je iz poročevalskega konteksta povsem nedvoumno, da s strani govorca ni bilo takšnega namena. Kot vemo, je zdaj ta omejitev preklicana, zato upam, da tudi ne bo več aktualna v novinarskih besedilih.

Glede prispevka o zapiranju šol želim dodati, da prispevek ni bil mnenjski, da ni vseboval avtoričinega subjektivnega pogleda ali komentarja in tudi ni bil polemično naravnani, prav tako ni vseboval nobenih stališč – niti negativnih niti pozitivnih. Novinarka je v poročevalskem žanru navedla dejstva o tem, kako bo pouk potekal na Obali in kako se na nova pravila pripravljajo ravnatelji treh šol. Primerjave z gospodarstvom ni bilo.

Na podlagi tega ugotavljam, da je vaš očitek neutemeljen in neupravičen. Informacije so bile podane nepristransko in celovito. Zapis o negativizmu ali ščuvanju zavračam. Menim tudi, da je uporaba takšnih besed v povezavi s programom javnega medija povsem neprimerna in neustrezna. Dodajam splošno pojasnilo, da z mnenji ne polemiziram, vselej pa obžalujem, če so pavšalna, če slonijo na osebnih predstavah in vtisih, ne pa na dejstvih.«

II. VAL 202

Mnenjske intervence jutranjih voditeljev

Varuhinja je prejela 5 sporočil poslušalcev, ki so jih zmotile mnenjske intervence jutranjih voditeljev programa na Valu 202. Štirje poslušalci so se pritožili nad vodenjem četrtrkovnega jutranjega programa. Primera odzivov, ki se nanašata na jutranji program 15. aprila:

»VAL 202 poslušam že od njegovega nastanka, pa je bil dokaj nevtralen razvedrilno informacijski program z veliko športa. Danes zjutraj po 6 uri je voditelj z jezo govoril, kako je zginila policijska ura in ne vem kaj še in da si desničarski pripadniki polnijo žepe, pa to niso bila poročila, ampak kar tako iz svojega levega razmišljanja. Takšni primeri se na VAL-u 202 vrstijo cele dneve v vseh oddajah, RTV naročnino pa plačujemo tudi drugače misleči državljani. Konec koncev EU je komunizem označila kot totalitarizem, katerega smo se končno rešili, pa ga ni treba vrivati v vse oddaje.«
(S. B.)

»Danes zjutraj, okrog 6.15, me je zbudilo blatenje vlade vašega jutranjega povezovalca. Mislim, da ni primerno, da vaš jutranji povezovalec polni čas med dvema pesmima z blatenjem vlade in politiko. Pa tak način "jutranjega povezovanja" ni nič novega. Če se vam zdi to v redu, za nek, kot pravite, neodvisen radio, naj bo kateri drug dan posvečen blatenju opozicije. Morda boste potem izpadli bolj "neodvisni". Kakor koli, to niso teme za "dobro jutro"...« **(B. B.)**

Odgovor odgovornega urednika Vala 202 **Nejca Jemca**:

»Voditelj je ob govornem vstopu deloma ironično in deloma bolj neposredno kritično govoril o aktualnem dogajanju, dobro dokumentiranem v minulem tednu. Menim, da skladno s siceršnjimi usmeritvami za intervence, ki so krajši mnenjski vstopi voditelja s pridihom sarkazma, tudi kritike. Voditelj o izginotju policijske ure ni govoril »z jezo«, temveč z distanco, sarkazmom. Tudi ni rekel, da si »desničarski pripadniki polnijo žepe«, temveč je nakazoval na dokumentirane denarne tokove, ki se stekajo s konkretnih ministrstev do konkretnih izbranih medijev in njihovih lastnikov. Res je, poslušalci so plačniki RTV prispevka in so različno misleči. Menim, da z izjemno obsežnim in raznolikim programom – s paleto informativnih, izobraževalnih, raziskovalnih, mnenjskih, zabavnih in drugih vsebin na različnih platformah – dokaj uspešno zadovoljujemo različne potrebe in želje občinstva. Kar pa ne spreminja naših temeljnih zavez, na podlagi katerih smo do ravnanj nosilcev moči kritični v vseh obdobjih.«.

Varuhinja je poslušala vse izseke iz radijskega programa, na katere so se nanašale pripombe in pritrnila uredniku:

»Urednikovemu odgovoru bi bilo morda smiselno dodati še, da lahko poslušalci isto vsebino slišimo in razumemo različno: kar je za nekoga humor ali sarkazem, je lahko za drugega oster komentar ali kritika. Na to vplivajo tudi naša pričakovanja oz. naše dožemanje vsebine, o kateri teče besede. Pomembno pa je, da se uredništva tega zavedajo.

Poslušalko **L. T.** pa je so zmotile mnenjske intervence voditeljice 14. aprila:

»Voditeljica jutranjega programa v svojem vodenju programa pretirano in neprimerno za javni servis izraža svoje politično prepričanje. Sama politično nisem

opredeljena, moti pa me, če v jutranjem programu voditelj izraža svoja politična prepričanja. Politično prepričanje je osebna odločitev posameznika in tako kot mene kot poslušalko ne zanima, kaj voditeljica, ki je osebno ne poznam, dela v svojem prostem času, me tudi ne zanima, kakšnega političnega prepričanja je in kašen je njen odnos do aktualne Vlade RS in njenega predsednika. O teh temah naj razpravlja s svojimi prijatelji in znanci. Voditelj javnega radijskega programa, ki se pri delu od svojih osebnih prepričanj in nazorov ni sposoben distancirati, pač ne sodi na javni radio, še posebej pa ne v jutranji program, ki ni namenjen političnim temam. Jutranji program naj bi bil lahkoten in naj bi poslušalcem dal energijo za nov delovni dan. Stalnega kritiziranja smo se počasi vsi (razen gorečih vernikov na obeh straneh) že naveličali.« (L. T.)

Odgovor odgovornega urednika Vala 202 **Nejca Jemca**:

»Intervenc, značilnih za naš program – krajši mnenjski vstop voditelja s pridihom sarkazma, tudi kritike – voditeljica v svoje vodenje ne vključuje prepogosto. Tako je bilo tudi v ponedeljek zjutraj. Po predvajanem oglasu za eno od slovenski smučišč je približno ob 6.40 izjavila: »Po približno podobnem urniku se pri nas odpirajo in zapirajo le šole in smučišča. Torej ja-ne, ja-ne, ne-ja, morda-ja-ne. In sredi pomladi vendarle spet ja. Seveda z negativnim testom in pod enakimi higienskimi pogoji kot pred prejšnjim »ja«. Od danes lahko smučate na Arehu, Krvavcu ... na Kaninu naprave znova poženejo v petek.« Ob 7.30 pa je, nanašajoč se na aktualno dogajanje, pomembno povezano z družabnimi omrežji, dejala: »Ugotavljam, da je največ prahu včeraj na Twitterju dvignila izjava koordinatorskega centra za cepljenje, s prstom je tokrat pokazal na informacijsko pooblaščenko. Ampak če prav razumem, je opravljala svoje delo in opozorila, da načini zbiranja prijav za cepljenje niso v skladu z GDPR. In namesto da bi uredili zbiranje osebnih podatkov po zakonu, kritiziramo tiste, ki delajo. Oglasil se je tudi notranji minister. Ki si je, če prav razumem, ogledal intervju na TV Slovenija, čeprav ne plačuje RTV naročnine. Določene po zakonu.« Menim, da z izjavljanjem ni izražala svojega političnega prepričanja, je pa skladno z dolgoletno programsko tradicijo Vala 202 z zapikom kritično ovrednotila ravnanja nosilcev moči. Strinjam se, da je družbeno ozračje razgreto, razumem, da je dolgotrajna epidemija z vsemi posledicami za vse obremenjujoča, menim pa, da ob štirih urah in pol jutranjega programa z dvema kratkima vstopoma voditeljice ne gre za pretiravanje ali čezmerno obremenjevanje. Skladno s poslanstvom, družbeno odgovornostjo in profesionalnimi standardi pa se programski obravnava manj prijetnih vidikov vsakdana nikakor ne želimo izogniti.«

Varuhinja:

»Menim, da občinstvo upravičeno opozori na (pre)pogosto vrivanje politizacije oz. političnih tem in vprašanj v programe, ki niso namenjeni aktualni politiki oz. politični analizi. Po drugi strani lahko razumem uredništva, ki iščejo medijsko ravnovesje v

zapletenih epidemioloških in družbenih okoliščinah po letu dni življenja s koronavirusom. Z vedno novimi in spreminjajočimi se ukrepi, o katerih imamo vsi svoje mnenje, se namreč politična razprava v najširšem pomenu besede vriva tudi v vse pore našega življenja, zato jo je težko ali nemogoče povsem ignorirati. Odlomka sem poslušala tudi sama in menim, da je urednik podal celovito pojasnilo. Verjamem (in takšne so tudi moje dosedanje izkušnje), da bo opozorilo povod za resno uredniško razpravo, brez katere ni dobrega, svežega, privlačnega in izzivalnega radijskega programa.«

MMC

I. UPORABNIŠKE VSEBINE

Aprila je varuhinji pisalo pet uporabnikov, ki niso zadovoljni z moderiranjem uporabniških komentarjev pod novinarskimi članki na portalu rvslo.si. Trije so menili, da jim je moderator neopravičeno izbrisal komentar, en pritožnik pa je menil, da nekateri uporabniki izrabljajo možnost komentiranja za širjenje nacionalističnih in političnih agend. Varuhinja je v odgovorih podajala splošna pojasnila o namenu moderiranja ter pritožnike napotila k branju spletnega kodeksa ter pogostih vprašanj in odgovorov o komentiranju in moderiranju. Pritožnikom je ponudila možnost, da v primeru kratkega stika z moderatorji preveri potek komunikacije (za to potrebuje uporabniško ime in posnetek dopisovanja).

Mnenja ali orkestrirana propaganda?

Bralec **T. A.** pa je pisal, da se med komentarje vriva orkestrirana politična propaganda, in sicer prek trollov, ki usklajeno zagovarjajo avtorska stališča:

»Me zanima, če se MMC tega problema zaveda in kako ga rešuje s ciljem, da ne bo slovenska javnost zmanipulirana tako kot je bila ameriška (volitve 2016) in angleška (Brexit). Meni osebno je v bistvu OK, da se krešejo mnenja na podlagi argumentov ob tem, da veš kdo stoji za njimi in kakšne vrednote zagovarja - takoj ko pa se ob točno določeni tematiki (v tem primeru ruski protesti in Navalni) v velikem številu javi serija istih komentarjev (ki se sicer pojavljajo samo ob tematikah povezanih z avtorskimi režimi v Rusiji oz. Belorusiji) gre pa za organizirano zlorabo medijskega prostora za politično propagando.«

Urednica uredništva za nove medije **Kaja Jakopič** je odgovorila:

»Smo preverili in na enako vprašanje že odgovorili uporabniku, saj ga je poslal tudi našim administratorjem. Težko pritrdimo uporabniku, da gre za organizirano zlorabo medijskega prostora, saj nismo zaznali nobenih indicev, ki bi to lahko potrdili. Če ima oseba, ki komentira ali všečka članek, »pro-rusko« ali kakšno drugo »pro-« stališče, še ne pomeni, da je 'trol'.«

Uporabnik je v odgovoru na odgovor menil, da uredništvo ne razločuje med mnenjem in politično propagando oz. jo izrazito podcenjuje. Posredoval je dodatne ugotovitve in argumente, ki po njegovem dokazujejo, da gre za usklajene objave posameznih uporabnikov, ki so izrazito vezane na objave z rusko, belorusko in ukrajinsko politiko, in da ti uporabniki nato usklajeno vsečkajo objave, kar v hierarhiji »priljubljeni« v kratkem času dvigne izjemno visoko.

Varuhinja je uredništvu predlagala, naj bodo posebej pozorni na morebitne politične oz. propagandne zlorabe.

Razvrščanje komentarjev: kronološko/po priporočilih

Uporabnik **J. O. G.** je zastavil vprašanje o privzetem prikazu komentarjev na spletnem portalu:

»Nisem prepričan, če dotična zadeva pade v vaš krog zadolžitev vendar prosim še vas, če lahko na MMC ekipo naslovite vprašanje, zakaj se jim kot boljša zdi trenutna nastavitev da so privzeto vsi komentarji na strani razvrščeni pod "priporočeni", namesto kronološko, po času. Nastavitev naj bi se po prvi spremembi shranila v piškotek, vendar jaz le-te že dolgo časa po vsakem zaprtju brskalnika vestno brišem, saj je to del dobre prakse. Skratka, trenutno so vsi komentarji nastavljeni tako da se najprej prebere tisto kar je vseč največjemu krogu ljudi, kar sila redko ustreza čemu pametnemu. Prav tako je težko slediti diskusiji med komentarji saj je vse pomešano.«

Odgovor urednice uredništva novih medijev **Kaje Jakopič**:

»Priporočena nastavitev je privzeta zato, da si uporabniki lahko najprej ogledajo tiste komentarje, ki jih priporočijo tudi drugi bralci. Sami pa si lahko potem izberejo eno izmed nastavitev po času, ki potem velja za vse ostale novice.

Težava pri tem uporabniku je, kar tudi sam piše, da si vsakič pobriše piškotke. To pomeni, da vsakič, ko se vrne, spet vidi privzeto nastavitev. Možnost izbire nastavitve, ki bo potem veljala pri vseh novicah, seveda ima, le piškotkov ne sme brisati. Tudi če jih, sta vsakič za drug predogled potrebna le dva klika.«

Uporabnik z odgovorom ni bil zadovoljen:

»Za svojo odločitev niso navedli niti enega poljudnega kaj šele strokovnega argumenta in sem prepričan da tudi ne morejo, saj gre za slabo izvedbo. Edina logična privzeta nastavitev je objektivno kronološko s starejšimi naprej. Vse ostalo gre za subjektivno odločitev posameznika. In take subjektivno odločitve bi se morale shranjevati v piškotke. Do nadaljnega meni in drugim kot sem jaz ki jemljemo svojo varnost na internetu resno, ne preostane drugega kot da VSAKIČ ponastavljamo nastavitev komentarjev ali pa se jim v celoti ognemo saj njihova privzeta nastavitev onemogoča normalno sledenje diskusiji pod novicami.«

Zamudno iskanje podkastov

Poslušalca RTV-podkastov **J. R.** je zanimalo, ali obstaja možnost hitrejšega pregledovanja epizod podkastov na radijski spletni strani.

»Zanima me, ali obstaja možnost hitrejšega pregleda prispevkov namesto zamudnega ekran po ekranu. Podcast intelekta vsebuje 725 oddaj na 37 ekranih. Ali obstaja način pregleda naslovov brez teksta ali pa skok na določen ekran (npr 31).«

Vodja MMC **Luka Zebec** je pojasnil, da možnost izpisa vseh epizod/posnetkov neke oddaje ni na voljo:

»Razlog je v tem, da je epizod pri večini oddaj ogromno in bi takšen izpis povzročil dolgo nalaganje strani; lahko bi povzročil tudi neodzivnost ali blokado brskalnika. Uporabniku/ci priporočamo uporabo iskalnika in njegovih funkcij (npr. izbiro časovnega obdobja iskanja; <https://www.rtv slo.si/radio/na-zahtevo?q=intelekta>).«

Varuhinja je zapisala še splošna navodila za uporabo iskalnika:

»Dodajam, da tudi sama iskalnik uporabim tako, da zožim izbiro in potem pregledujem bodisi po datumih bodisi po naslovih. Druga možna pot pa je, da posamezno oddajo, ki nas zanima, pregledujemo na njeni spletni strani. Najlažja pot je, da na prvi strani [rtv slo.si](http://www.rtv slo.si) levo zgoraj izberete možnost RADIO ali TELEVIZIJA, tam pa kliknete na oddajo oz. program. Pri oddaji Intelekta nas tak način iskanja prek podstrani RADIO pripelje do te strani oddaje: <https://radioprvi.rtv slo.si/intelekta/>. Tam je potem brskanje bistveno lažje. Ker ste omenili podkast, pa bi bil za vas morda koristen tudi brskalnik med radijskimi podkasti: <https://www.rtv slo.si/radio/podkasti> – in potem znotraj te strani zlahka najdete oddaje Intelekta.«

RTV SLOVENIJA

I. JEZIKOVNA KULTURA

O natančnosti v izbiri besed

Več gledalcev je pisalo glede uporabe posameznih izrazov v poročanju o družbenem dogajanju. Menili so, da z izborom neustreznih ali zaznamovanih besed novinarji izkrivljajo ali netočno opisujejo pojave in dogodke.

Gledalko **M. M.** je zmotilo poročanje z maloobmejnega prehoda z Italijo v oddaji Danes do 13ih, 9. aprila. Novinarka je opisala trenutne razmere na meji po delni sprostitvi ukrepov, neposredno oglašanje pa končala z besedami, da so mogoče tudi zaostritve, s katerimi je »zagrozil« notranji minister. Gledalko je zmotila tudi uporaba besede »policijska ura« pri poročanju o nočni prepovedi gibanja med epidemijo.

»Zelo me moti, da stalno in vsi novinarji uporabljajo izraz "policijska ura" čeprav je dr. Bejovičeva javno opomnila, da ta izraz sodi v drugi čas. Menim, da nismo v času fašizma in da s tem novinarji povzročajo izredno veliko škodo in negativni odziv ljudi. Pričakujem, da ta izraz takoj opustite.«

Varuhinja je gledalki za besedo »zagroziti« posredovala geslo iz SSKJ, iz katerega je razvidno, da ima ta beseda dva pomena: lahko se nanaša na napoved nečesa hudega ali nečesa neprijetnega. V odgovoru je zapisala:

»Menim, da je bilo iz poročanja nedvoumno razvidno, da je bila beseda uporabljena v smislu neprijetnosti. Pri tem je pomembno ne le, kaj je bilo rečeno, ampak tudi, kako je bilo to povedano. Razumem pa, da lahko različni poslušalci isto besedo ali besedno zvezo razumemo različno – odvisno od lastnih pričakovanj. Zato bom uredništvu priporočila, naj bodo pri izbiri besed, ki lahko nosijo dva ali več pomenov, čim bolj previdni.«

zagroziti -ím dov., zagrózil (ī í)

obljubiti, napovedati komu kaj neprijetnega, hudega: zagrozil mu je, da se bo maščeval; zagroziti komu s kaznijo, tožbo / le čakaj, mu je zagrozil
// *zastašujoče zamahniti s čim: zagroziti komu s palico, pestjo*

Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si, dostop 14. 4. 2021.

Glede uporabe besedne zveze »policijska ura« je **varuhinja** že večkrat odgovarjala; gledalki je posredovala naslednje pojasnilo:

»Pojasnjujem, da je ta besedna zveza v jezikovnem smislu nevtralna in pomeni natanko to, kar ukrep pomeni, in sicer: določen čas, v katerem sta gibanje in zbiranje prebivalstva na javnih prostorih prepovedano, kar nadzoruje policija, ki kršitelje kaznuje (spodaj kopiram geslo iz SSKJ). Tudi v tem primeru lahko do določene mere razumem, da ima občinstvo lahko negativne asociacije, zlasti če to besedno zvezo in/ali policijo povezuje s čem negativnim. Menim pa, da je iz poročevalskega konteksta povsem nedvoumno, da strani govorca ni takšnega namena.«

policijski -a -o prid. (ī)

nanašajoč se na policijo: policijski avtomobil; policijski ukrep; policijska preiskava / policijski agent; policijski inšpektor / ekspr.: policijska država država, v kateri državna uprava ukrepa ne glede na pravne norme; policijska ura določen čas, zlasti ponoči, v katerem je gibanje in zbiranje prebivalstva na javnih prostorih prepovedano

Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si, dostop 14. 4. 2021.

Gledalka se je za odgovor zahvalila ter dodala: »Moje mnenje pa ostaja, da so novinarji dolžni uporabljati nenasilni govor in s tem vplivati na poslušalce.«

Gledalka **B. L.** pa je opozorila na rabo vrednostno zaznamovanega jezika v Dnevniku, 21. aprila. Zmotilo jo je, ker je voditeljica grafit na politikovi hiši označila za vandalizem.

»21. 4. 2021 so osrednja poročila poročala o grafitu, ki se je pojavil na hiši poslanca Zmaga Jelinčiča: *Je suis (slika motorne žage)*. Voditeljica je informacijo o pojavu tega grafita pospremila s kratkim komentarjem, ki je govoril ... **o še enem vandalizmu, ki se pojavljajo na domovih slovenskih politikov.**

Beseda VANDALIZEM je vrednotno močno zaznamovana in seveda ključno prispeva k pomenu novice in ponudi gledalcu specifično interpretacijo dogodka.

Hkrati je, prvič, vandalizem popolnoma neprimerna označba za artistično-politični grafit o katerem je tekla beseda. Komentar in opredelitev političnega grafitiranja kot vandalizma tako sodi na področje najbolj nizkotnega priklanjanja politični eliti in izjemne novinarske neprofesionalnosti.

Drugič, poslanec Jelinčič je tako po programu svoje stranke kot po vrednotah za katere se zavzema v parlamentu, šolski primer neofašističnega politika. Verjetno bi se tudi sam brez rezerve uvrstil v to kategorijo. To je torej čisto objektivirana ocena, ne sodba.

Če je vsak še tako abstraktno artističen upor proti taki politiki "vandalizem", so potem stavkajoči podplačani delavci, na primer, razgrajajoča drhal, dijaki, ki demonstrirajo za odprtje šol razvajeni vandali in novinarji, ki se zavzemajo za svobodo svojega delovanja in spodobne pogoje svojega dela levičarski pisuni ali pogumne profesionalne novinarke "prostitutke"?«

Odgovorna urednica Informativnega programa TV Slovenija **Manica J. Ambrožič** je odgovorila:

»Mislim, da je opozorilo glede izbire jezikovnih sredstev zelo pomembno. Dejanj oziroma dogodkov, ki jih lahko označimo kot napad ali pritisk na javno osebnost, je v zadnjem času vedno več. O tem, torej o doslednosti pri poročanju o teh dogodkih in o izbiri jezikovnih sredstev bomo podrobneje govorili tudi na uredniškem sestanku.«

Varuhinja:

»Odgovorno urednico sem prosila za pozorno branje in notranjo razpravo o poročevalski natančnosti, ki naj se kaže tudi v natančni izbiri besed in besednih zvez, nevtralnih in zaznamovanih, saj se z njimi določata vsebina in odnos do nje, ob tem pa imajo lahko v različnih okoliščinah različen pomen. Menim, da so grafiti še posebej dober primer, saj lahko nosijo različna sporočila in jih je mogoče presojeti oz. vrednotiti na različne načine - kot umetnino, družbeno kritiko, politično dejanje, umetniško akcijo, a tudi kot objestnost, vandalizem, grožnjo in skrunitev - če omenim le nekaj možnih poimenovanj. Verjamem, da bo o zadevi potekala poklicno zanimiva razprava.«

Bralca portala rtvslo.si **A. M.** je zmotil naslov spletnega članka, 6. aprila, »Ravs misic na lepotnem tekmovanju za najlepšo Šrilančanko«.

»V šoku sem, da je možno leta 2021 na MMC napisati članek s takim seksističnim naslovom. V oko bode beseda "ravs" (babji ravs?). Mislim da se mora novinar/ka K.S. opravičiti za naslov, ki je žaljiv za ženske in za vse ki seksizma (seksizem je izraz za spolno diskriminacijo ali sovraštvo) ne podpiramo.«

Urednica Uredništva za nove medije **Kaja Jakopič** je odgovorila:

»Beseda 'ravs' je ekspresiven izraz, ampak tudi po Franu nima oznake kot slabšalen, niti sam izraz ni povezan z 'babjim ravsom', kot namiguje uporabnik. Po Franu: ravs= spopad, pretep. Naslov članka je 'Ravs misic', kar točno povzema dogodek-tekmovalki za mis sta se spopadli.

Če je uporabnik ob naslovu pomislil na besedno zvezo 'babji ravs', je to njegova asociacija. Sama beseda ravs v slovarju in pravopisu pa s tem ni povezana. Zato tudi sam naslov ne more biti seksističen.«

Varuhinja je uredničinemu odgovoru dodala gesli iz SSKJ in SP ter dodala:

»Preverila sem tudi v konkordančnem nizu Gigafida in se med 569 zadetki beseda ravs večkrat pojavi v drugih povezavah, ki nimajo ničesar opraviti s seksizmom (vaški ravs, gostilniški ravs, politični ravs, mačji ali pasji ravs itd.).

Z vami delim zaskrbljenost nad diskriminatorskimi ravnanji in izražanja, tudi v povezavi s spolom. Menim, da je zlasti pri izbiri jezikovnih sredstev treba posebej paziti, da se medij izogiba stereotipom in predsodkom. Zato uredništva večkrat opomnim na smernice za spolno občutljivo rabo jezika:

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enake-moznosti/SmerniceJezik.pdf>.

[rávs](#) -a m (â)

ekspr. *spopad, pretep, zlasti s potegovanjem krempljev, zob po nasprotniku: opazovati ravs mačkov, petelinov / v tej hiši je večer ravs in kavs prepir, prerekanje, pretep*

Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, www.fran.si, dostop 14. 4. 2021.

[rávs](#) -a m, poj. (â) poud. |spopad, pretep|

Slovenski pravopis, www.fran.si, dostop 14. 4. 2021.

Je vrt lahko balkon?

Gledalec **Š. J.** je varuhinji pisal zaradi naslova nove rubrike v oddaji Dobro jutro:

»Prosim za razlago imena oddaje, oz. rubrike oddaje Dobro jutro, "Moj vrt je lahko balkon". Ali to pomeni, da ustvarjalci v rubriki vrtove urejajo v balkone? Ne bi bilo bolj smiselno, da bi se rubrika imenovala "Moj balkon je lahko vrt"? V pravljici Moj dežnik je lahko balon, dežnik dobi lastnosti balona in Jelka lahko z njim poleti v nebo.«

Odgovor odgovornega urednika Programa plus **Roka Smoleja**:

»Na gledalčevo/gledalkino dilemo smo odgovorili kar v oddaji v sklopu jezikovnih nasvetov, pošiljam povezavo, odgovor lektorice si lahko ogledate na 3:50 min.

<https://4d.rtv slo.si/arhiv/dobro-jutro/174767222>

Gre za rubriko, v kateri promoviramo urbano vrtnarjenje in ljudi spodbujamo, da si lahko vrt uredijo na balkonu, tudi če nimajo svojega kosa zemlje.

Kot je pojasnila lektorica, gre v primeru naslova rubrike »Moj vrt je lahko balkon« za inovativno prenovitev naslova znane knjige oziroma pravljice, lektorica je to ocenila kot inovativno in tudi jezikovno primerno. Mi dodajamo, da bi bil naslov rubrike seveda lahko »Moj balkon je lahko vrt«, a smo v uredništvu bolj nagnjeni h kreativnim in izvirnim rešitvam in menimo, da si jih v takšnem kontekstu in žanru tudi lahko privoščimo.«

Na terenu z »našimi«/»svojimi« kamerami

Gledalec **A. P.** je pisal, da raba slovenščine na TV Slovenija »šepa povsod in pogosto«. Konkretno je navedel po njegovem mnenju napačno uporabo svojilnega zaimka v Dnevniku, 23. aprila:

»"No, z *našimi* kamerami smo obiskali kar nekaj cepinih mest...." (konec navedka) in potem so verjetno snemali s svojimi, (ne njihovimi), kamerami.«

V pripravi varuhinjinega odgovora sta sodelovala lektorja **Marta Trobec** in **Rok Dovjak**:

»Množinska oblika osebnega zaimka v »naših kamerah« ne pomeni svojine, ampak splošno posest, saj pove, da je bilo na terenu več kamer RTV – pri čemer je na vsako cepilno mesto odšel drug snemalec, vsak s svojo kamero.

"No, z našimi kamerami smo obiskali kar nekaj cepilnih mest...." à kamere so last RTV Slovenija

"No, s svojimi kamerami smo obiskali kar nekaj cepilnih mest...." à kamere so last zaposlenih na RTV Slovenija

Če vas tematika zanima, je na tej povezavi zanimiva svetovalna rubrika:

<https://www.rtv slo.si/4d/arhiv/174767222?s=mmc> (primer naše/svoje storitve ...).

Še nekaj primerov jezikoslovne utemeljitve oz. več o tej ločnici:

Jože Toporišič je v Slovenski slovnici (2000, str. 342) v poglavju o svojilnih zaimkih poudaril, da se osebni svojilni zaimki rabijo namesto povratnega svojilnega, kadar gre za splošno posest: »**Od naših športnikov nimamo nič kaj dobrih novic. Oblika od svojih športnikov bi preveč poudarjala lastništvo samo osebka.**«

»V tem pomenu je "mi" mišljeno kot ljudje na splošno in ne določena skupina oseb.«
(Spletna stran Amebisa: Besana, slovnični nasveti, dostop 11. 1. 2017.)

»Osebni svojilni zaimek (naš) pogosto uporabljamo namesto povratnega svojilnega pridevnika (svoj), kadar želimo izraziti kolektivno svojino, in to v pomenu 'pripadnost', kot določa že SSKJ,« je v odgovoru o rabi zaimkov v osmrtnicah zapisala tudi Helena Dobrovoljc v Jezikovni svetovalnici, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/442/raba-zaimkov-v-osmrtnicah>, dostop 30. 4. 2021.

Na to opozarja tudi Lektorsko društvo Slovenije (<https://www.lektorsko-drustvo.si/vsebina/Povratni%20osebni%20in%20povratni%20svojilni%20zaimek.pdf>, dostop 30. 4. 2021): »Do odmika od tega pravila prihaja v nekaterih primerih v množini – pri splošni svojini ohranimo namreč svojilni zaimek:

Varujmo naše premoženje (premoženje nas vseh).

Varujmo svoje premoženje (mi, vsak svoje).

Pazimo na naše okolje (okolje nas vseh).

Pazimo na svoje okolje (npr. vsi člani naše družine na okolje naše hiše).«

II. OGLAŠEVANJE

Zavajajoč radijski oglas

Dva poslušalca sta se pritožila zaradi oglasa o prehranskem dodatku, ki se predvaja na Valu 202. Poslušalec **B. K.** je sporočil, da je vsakodnevno predvajanje oglasa tako zelo moteče, da bo prenehal poslušati svojo priljubljeno postajo, poslušalec **C. P.** pa je opozoril, da je predvajana oglasna ponudba zavajajoča:

»Večkrat sem tako pri reklamah, oglasih in oglasnih sporočilih zasledil navedbo SAMO DANES !!! Konkretno se to v zadnjih dneh dogaja na Val202 pri oglasu-sporočilu za KOLAGEN (dr.Majič?), čeprav je ta očitno posnet v naprej, ki se vrti že dalj časa, več dni zapored.«

Varuhinja je zadevo preverila pri vodji službe za trženje in promocijo Radia Slovenija **Petri Melinc**, ki je na neprimerno formulacijo opozorila naročnika, nato pa so oglasno sporočilo ustrezno popravili.

III. TEHNIČNE ZADEVE

Dramatičnost v glasbeni opremi in (ne)razumljivost

Gledalka **B. R.** se je pritožila zaradi preglasne glasbe v oddaji Joker, ki otežuje razumevanje povedanega v oddaji:

»Zopet se pojavlja preglasna glasba.Pri kvizu g.Katje in Marja sploh ne razumeš kaj govorita,kadar jih spremlja glasba.Čeprav vi ugovarjate da je to zaradi ljudi ki slabo

slišijo, ampak tudi mi, ki še dobro slišimo slabo razumemo. Tudi pri napovednikih katere spremlja glasba, je glasba preglasna. Nekaj časa je bilo v redu, sedaj se spet pojavlja Moram pohvaliti programe RTV, čeprav imam programov še in še, največ gledam RTV.«

Varuhinja je pritožbo posredovala pristojnim v TV produkciji ter jih prosila za natančno analizo. Tonski mojster in strokovni vodja skupine za zvok **Marko Vogrinc** je zapisal:

»Ustvarjalci oddaje želijo imeti dinamično zvočno sliko za ustvarjanje vzdušja, od tišine in tišjih pasaž za napetosti, do dramatičnih glasnih delov. Po ogledu nekaj oddaj lahko povem svoj vtis. Uvodni nagovor voditelja se mi zdi preglasno podložen z glasbo, za odtenek mogoče tudi del oddaje »Bonus Joker«. Posnetek je sicer tehnično korekten in govor je razumljiv, predstavljam pa si, da ima določen odstotek občinstva težave, saj vendar ne slišimo vsi enako. Ob uporabi zvočne mase za ustvarjanje vzdušja pa je zadeva kaj hitro lahko dvorezen meč. Zelo težko pa bo narediti MIX, ki bo po volji vsem.

Predlagam, da se po dogovoru z uredništvom in vsebinskimi sodelavci nivo glasbe v omenjenih delih oddaj spusti za 2 dB. Oddaja je namreč preglasna tudi po EBU priporočilu R128, predstavljam si, da je to ravno zaradi skompresirane glasbe, ki nivo povprečne gasnosti (loudness) dvigne.«

Urednik in voditelj oddaje **Mario Galunič** je napovedal, da bodo v ekipi predloge upoštevali ob snemanju novih epizod, že v začetku poletja.

IV. DOSTOPNOST IN PRILAGOJENI PROGRAM

Zakaj govorna sinteza ne deluje?

Dva gledalca sta varuhinjo opozorila, da v nekaterih oddajah informativnega programa (mdr. v Odmevih, 7. in 20. aprila) izjave v tujem jeziku, ki so bile del novinarskega prispevka, niso bile dostopne v govorjenem slovenskem prevodu za slepo občinstvo (t. i. govorna sinteza ali slušni podnapisi).

»Sinoči sem doživel neljubo presenečenje! Med gledanjem oddaje Odmevi na 1. Programu TV Slovenija sem želel slišati avtentično mnenje dveh predstavnikov EME o cepivu Astrazeneca, na katerega smo čakali že več dni, potem ko je bila njegova uporaba ustavljena, zaradi hujših reakcij nanj s pojavljanjem krvnih strdkov.

Doživel pa sem šok! Podnapisov pod njunima izjavama ni nihče prebral!

Potem ko je bil prispevek že mimo, sva z ženo preverila ali sem na svojem televizorju imel vključen vspeledni zvočni kanal ali ne in ugotovila, da sem ga imel!

TV Slovenija očitno ni zagotovila dostopnosti prispevka gledalcem, ki ne morejo brati podnapisov. Interpretacije ali komentarji drugih govorcev niso isto kot avtentična izjava! Svoboden državljan si želi sam ustvariti svoje mnenje!« **(S. P.)**

»Zanima me zakaj v zadnjem času podnapisov ne podpirate z e-bralcem. Morda je napaka v arhiviranju oddaj, saj predvsem gledam oddaje prek ogleda za nazaj prek A1. Dogaja se pa tudi, da v informativnih oddajah v kolikor tema ni p.primerna ni podprta s e-bralcem. Še vedno upam da bo projekt e-bralca napredoval.« (L. Č. G.)

Varuhinja je sporočili posredovala **Mateji Vodeb**, vodji Službe za dostopnost programov in projektne inženirju **Bernardu Vrhu**, ki je sodeloval v razvoju e-bralca na RTV Slovenija, ter ju prosila, da raziščeta, zakaj govorna sinteza ne deluje. Iz njunih odgovorov je mogoče izluščiti, da se aplikacija (govorna sinteza) ne more samodejno sprožiti v dveh primerih:

- (1) če sta izjava in prevod pripravljena v zadnjem hipu, zaradi česar podnaslavljanje za videče poteka v živo in
- (2) če se uporabi AV odlomek, ki je bil podnaslovljen že za kakšno drugo oddajo in ima t. i. vžgane podnapise.

V konkretnih primerih, na katere sta opozorila gledalca, so v Odmevih uporabili že podnaslovljen odlomek, ki je imel t. i. vžgane podnapise, ki jih aplikacija (govorna sinteza) ni prepoznala kot podnapise za branje.

Na vprašanje, kako zadrego rešiti, je **Bernard Vrh** odgovoril:

»Tehnično gledano je potrebno vedno (in za prav vse oddaje) dostavljati ločene podnapise za videče in ločene podnapise za slepe. Če pa so podnapisi za videče že vžgani v sliko, je potrebno dostaviti za določen prispevek samo podnapise za slepe«

Varuhinja je o ugotovitvah nemudoma seznanila direktorico TV Slovenija **Natalijo Gorščak**, njenega pomočnika za tehnične in produkcijske zadeve **Zvezdana Martiča**, vodjo TV Produkcije **Jožeta Kneza** in odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija **Manico J. Ambrožič**. **PRIPOROČILA** jim je, da se o ugotovitvah pogovorijo, da določijo natančen protokol podnaslavljanja, ki bo preprečil izpade in o obveznih postopkih seznanijo vse, ki sodelujejo pri oddajah, zlasti dnevnoinformativnih, kjer so delovni postopki najhitrejši, zaradi aktualnosti vsebin pa imajo seveda te oddaje še posebno informativno in vsebinsko težo. Varuhinja je bila seznanjena, da je direktorčin pomočnik Zvezdan Martič na to temo sklical sestanek.

Glede razširitve storitve govorne sinteze, o čemer je tudi spraševal gledalec **L. Č. G.**, je varuhinja zapisala, da razvoj lepo poteka, da so zdaj z zvočnimi podnapisi dostopni tudi že tuji dokumentarci in da bodo sčasoma dostopni tudi domači dokumentarni filmi, ki vsebujejo podnaslovljene odlomke. O uporabnosti govorne sinteze pri gledanju z zamikom pa je gledalcu svetovala, naj se o tem pozanima pri svojem operaterju, saj ta zadeva ni v domeni RTV Slovenija.

Podnapisi zakrivajo imena gostov

Gledalko **S. P.** je zmotilo, da podnapisi, ki gluhim in naglušnim pomagajo pri spremljanju TV programa, prekrivajo grafiko z izpisom imen govornikov in gostov.

»Z veseljem spremljam predvsem prvi program RTV Slovenija. Sem močno naglušna. Z veliko radostjo smo ugotovili, da se pri veliko slovenskih oddajah lahko uporablja podnapise. V zvezi s tem pa imam pripombo. Podnapisi namreč prekrijejo izpisano ime govornikov. To je sedaj, ko se nosijo maske, še večji problem.«

Varuhinja:

Vaš predlog zelo dobro razumem, vendar se bojim, da boste nad odgovorom razočarani: podnapisov namreč ni mogoče poljubno prestavljati. Podnapisi (kar poznate tudi iz podnaslavljanja tujih vsebin) so vselej na dnu zaslona, da prekrijejo čim manjši del posnetka in da gledalcu omogočijo gledanje središčnih kadrov, torej obrazov in najpomembnejšega dogajanja. Podnaslovi za gluhe in naglušne se dodajajo na dokončane oddaje, ki imajo grafiko – vključno z zapisi imen govorcev – umeščeno prav tako na dnu zaslona, da čim manj motijo gledanje oddaje. Zato dodajani podnaslovi neizogibno prekrijejo to grafiko. Zavedam se, da se tako za gledalce z okvaro sluha del informacije izgubi. Morda bo nekoč možna takšna organizacija dela (ali celo avtomatizacija), da bo mogoče uravnavati višino podnapisov ali dodajati imena govorcev nad te podnapise. Zaenkrat to ne gre.

V miniaturni ekipi RTV Slovenija, ki skrbi za dostopnost programov za gluhe in slepe, si prizadevajo, da bi napredovali s hitrimi koraki. Vsekakor je javni medij daleč pred vsemi drugimi v državi. Iskreno verjamem, da bo prvi tudi v rešitvah za usklajeno prikazovanje podnapisov in grafik.

Zagovornik načela enakosti o dostopnosti vsebin

Varuhinja je bila seznanjena z odločbo zagovornika načela enakosti Mihe Lobnika, s katero je zaključil obravnavo domnevne diskriminacije oseb z okvaro vida, v zvezi s pravico do dostopa do informacij in televizije (0700-29/2019/49). V postopku je bilo ugotovljeno, da RTV Slovenija ne krši prepovedi diskriminacije, ko senzorno oviranim osebam (slepim, slabovidnim, gluhim, naglušnim) ne zagotavlja popolne dostopnosti vseh svojih vsebin in programov v njim prilagojenih dodatnih tehnikah za dostopnost. Iz odločbe izhaja, da ponudnikom dobrin in storitev ne sme biti naloženo nesorazmerno breme pri zagotavljanju dostopnosti teh dobrin in storitev osebam z invalidnostmi. Zagovornik je vladi priporočil, naj za izboljšanje položaja senzorno oviranih oseb odpravi pomanjkljivosti na zakonodajnem področju in za izboljšanje dostopnosti do informacij in televizije zagotovi tudi finančna sredstva.

V. SPLOŠNO

Covid-19: informiranje o javnem zdravju, april

Varuhinja je v aprilu prejela več mnenjskih sporočil o poročanju RTV Slovenija o epidemiji, nevarnosti novega koronavirusa in bolezni covid-19, verodostojnosti testov, preizkušeni in varnosti cepiv, cepilni strategiji ter ukrepih vlade, ki temeljijo na rezultatih testiranj in številu cepljenih posameznikov. Sporočila so vsebovala spletne povezave do številnih tujih in domačih objav, dokumentov in podatkov, ki nasprotujejo znanstvenim dognanjem o covidu-19 ter ukrepom, kot so uporaba mask, obvezno testiranje in cepljenje. Pošiljatelji so menili, da RTV o vseh teh vidikih ne poroča celovito, saj ne upošteva »alternativnih mnenj« znanstvenikov ali zdravnikov, ki svoje dvome objavljajo na spletu in predvsem družbenih omrežij.

Varuhinjin naslov je bil vključen tudi med prejemnike skupinskih dopisovanj in spletnih polemik med posamezniki in skupinami, ki dvomijo o varnosti in učinkovitosti cepiv ali zagovarjajo različna stališča do omejevanja epidemije; varuhinja v teh komunikacijah ni sodelovala.

V primerih, ko so gledalci, poslušalci ali bralci RTV-vsebin zastavljali konkretna vprašanja ali izpostavljali konkretne programske vsebine, je varuhinja pojasnjevala, da je javni medij v spremljanju javnozdravstvenih tem dolžan slediti preverjenim podatkom iz preverjenih virov in javnozdravstvenim smernicam (gl. [priporočilo: kako poročati o javnem zdravju](#)).

Sledi nekaj primerov.

Gledalec **P. I.** meni, da RTV Slovenija preveč časa posveti poročanju o epidemiji koronavirusa:

»Ze nekaj casa opazam, da je SARS-COV-2 na radiu in televiziji v porocilih tema stevilka 1, vselej na prvem mestu in obdelana v ekscesni sirini in dolzini, medtem ko so obvestila in porocila, ki ne omenjajo SARS-COV-2 popolnoma v ozadju ali pa pogosto sploh neomenjena in izpuscena. Le-teh pa je ogromno, domacih in iz tujine, tudi taksnih, ki so bistvenega pomena za vzdrzevanje prosvetljenega drzavljana.

Predlagam vam, da tematiziranje SARS-COV-2 na porocilih omenite le en krat na dan, npr v casu glavnih dnevnih porocil in jih umestite kot zadnje obvestilo dneva in ne vzame vec casa kot, največ 10% celotnega casa oddaje.«

Odgovor **varuhinje**:

»Zapis o tem, da se vse informativne oddaje začenjajo z vsebinami o pandemiji, je netočen. Že samo kratka analiza, npr. enotedenska, pokaže, da se niti osrednji televizijski Dnevnik niti osrednja radijska popoldanska oddaja Dogodki in odmevi Radia Slovenija ne začenjata s temo, za katero menite, da bi jo bilo treba umeščati drugače.

Zapis, da bi se ponavljale ene in iste in nebitvene informacije je pavšalen in neutemeljen. Od javnega medija, ki je za številne primarni vir informiranja o javnem zdravju, bi bilo neupravičeno pričakovati, da bi občinstvo prikrajšal za sprotne in natančne informacije o epidemiji - ne le o virusu in bolezni, ampak tudi o številnih praktičnih vidikih - od pravil gibanja in šolanja do podjetniških omejitev in vse do možnosti cepljenja ali testiranja.

Povsem pa se strinjam, da se poleg covidne realnosti odvijajo tudi drugi zanimivi dogodki, pojavi in procesi, za katere se v medijih mora najti prostor. Tako v informativnih oddajah kot sicer. O tem večkrat govorim z uredniki, in jih bom tudi na podlagi vašega sporočila opomnila, da poskusijo iskati nova vsebinska razmerja.«

Gledalka **S. G.** pa je varuhinji pisala o poročanju TV Slovenija o poteku cepljenju v Mariboru. Menila je, da se premalo poroča o cepljenju v drugih krajih v Sloveniji.

»Vsak večer v Dnevniku poslušamo probleme Maribora v zvezi s cepljenjem; testiranjem za COVID 19. Mislim, da imajo tudi drugi kraji v Sloveniji težavi ali jih pohvalite, ker se znajo organizirati. Ne vem zakaj so potrebni tolikšne pozornosti«

Varuhinja:

»Žal niste napisali, katero časovno obdobje imate v mislih, ko ste zapisali, da »vsak večer v Dnevniku poslušamo probleme Maribora...«. Dejstva tega ne potrjujejo: v mesecu marcu je bilo v Dnevniku 8 javljanj iz Maribora, neposredno povezanih s covidom, v aprilu (do 21. 4.) pa skupaj tri. Ob tem pa seveda še več prispevkov o drugih izstopajočih temah, denimo o protestih zoper ukrepe. Z vašim sporočilom sem seznanila odgovorno urednico Informativnega programa TV Slovenija **Manico J. Ambrožič**, ki je odgovorila: »Kolegi v Mariboru so zelo prizadevni pri pokrivanju tematike epidemije. V Mariboru je druga največja bolnišnica v državi, prav tako so bili v Mariboru zelo učinkoviti pri cepilni strategiji. V drugem največjem slovenskem mestu je bilo tako v zadnjih tednih izjemno veliko za državo pomembnega aktualnega dogajanja, zato je bilo tudi dopisniških vsebin s tega dela države prepoznavno veliko.«

Zanimivo je, da si gledalci pri gledanju iste programske vsebine lahko ustvarimo različne vtise. Pred kratkim mi je pisal gledalec iz Maribora, ki je protestiral, ker – po njegovih besedah – v zadnjem obdobju ni bilo prav nobene vsebine iz tega mesta. Ustvaril si je vtis, da se v Dnevniku poroča le iz Ljubljane in Dolenjske. Kar seveda prav tako ne drži.«

Po mnenju **N. R.** javni medij prikriva pomembne informacije, povezane z odnosom Evropejcev do epidemioloških ukrepov:

»Že nekaj časa opažam, da je postalo socialno omrežje Facebook in Instagram veliko bolj zanesljiv vir informacij, kot javna televizijska hiša, za katero smo vsak mesec obvezani plačevati RTV prispevek. Poročanje o drugačnih pogledih na razglašeno

epidemijo ter vse nelogičnosti in nepravilnosti, ki se v zvezi z njo pojavljajo je skopo, cenzurrano in z veliko zamudo pridejo tudi v eter RTV. Včeraj so potekali veliki protesti v Torontu, v Londonu, pa tudi v Švici. (Verjetno še kje). Protesti so potekali proti korona diktaturi, proti covid potnim listom ter za svobodo.

Na vas se obračam, ker o tako pomembnih dogodkih RTV SLO sploh ne poroča, pa čeprav vem, da ste bili o protestih obveščeni. Prosim za pojasnilo in ukrepanje proti cenzuri ter proti selekcioniranju novic. Od javnega medija pričakujem, ker ga plačujemo, pa tudi zahtevam: OBJEKTIVNO POROČANJE.«

Varuhinjin odgovor deloma odgovarja tudi na dileme drugih gledalcev, ki menijo, da poročila o virusu, boleznih, cepivih in ukrepih niso celovita:

»Ne drži, da javni medij ne bi poročal o nezadovoljstvu državljanov številnih evropskih držav z ukrepi, s katerimi se v teh državah zoperstavljajo epidemiji. V prvi polovici aprila sem samo na TV Slovenija spremljala novice o takšnih protestih v Italiji, Srbiji in Nemčiji. Zagotovo sem kakšno tudi spregledala.

Ali je teh informacij dovolj ali premalo?

Zagotovo jih ni toliko, kot jih vsakemu uporabniku družbenih omrežij servira algoritem v njegovem lastnem mehurčku. In zagotovo niso podane le z enega zornega kota, ampak z različnih, z različnimi sogovorniki, v različnih žanrih in kontekstih – v svetovalnih in kontaktnih oddajah, prenosih in povzetkih tiskovnih konferenc, dokumentarnih in izobraževalnih oddajah in tudi v aktualno-informativnih programih - prek radijskih, spletnih, televizijskih in digitalnih platform.

Iz različnih odzivov občinstva razberem različna pričakovanja: nekateri so z informacijami o epidemiji že tako zasičeni, da predlagajo, naj javni medij bistveno zmanjša obseg vsebin o njej ali pa jih v celoti opusti; nekateri si želijo še več konkretnih odgovorov na specifična vprašanja o cepljenju ali testiranju ali posameznih ukrepih; nekateri menijo, da bi morali o javnem zdravju v javnem mediju govoriti le predstavniki zdravstvenih inštitucij in zdravniki – specialisti (imunologi, epidemiologi, virologi), ne pa tudi ministri, vladni govorniki oz. politiki; številni predlagajo, naj RTV deluje kot podporna služba v promoviranju vladnih ukrepov in sporočajo, da čas epidemije ni čas polemike ali kritične presoje epidemioloških ravnanj vlade in svetovalne skupine; veliko je vprašanj o primerljivosti slovenskih razmer in aktivnosti v primerjavi z drugimi evropskimi državami; nemalo gledalcev izraža mnenje, da novinarji s kritičnim poročanjem o ukrepih, dvomih in protestih namerno spodbujajo ljudi k tveganim ravnanjem in širijo protivladno razpoloženje; pogosto prejmem predloge, naj RTV zagotovi uravnotežen prikaz znanstvenih dognanj in alternativnih resnic oz. izoliranih ali paraznanstvenih razlag, ki so dostopne predvsem na družbenih omrežjih (pa četudi gre za dezinformacije, ki nimajo nobene podlage v dejstvih).

Tako dolg opis pričakovanj uporabljam kot kontekst, iz katerega je razvidno, da **občinstvo praviloma sledi lastnim pogledom na epidemijo/ukrepe, da imajo osebna prepričanja velikokrat prednost pred dejstvi in da številni bolj verjamejo virom z nepreverjenimi podatki, če le pritrjujejo njihovim pogledom.** Pri tem pa je treba zapisati, da take pojave opažajo tudi v drugih evropskih (in svetovnih) medijih.

Ni mi znan noben primer, ko bi prišlo do prepovedi objave neke preverjene informacije pod političnim, lobističnim ali kakšnim drugačnim interesnim pritiskom. Zato navedbo o cenzuri odločno zavračam. Razumljivo pa je, da uredništva in novinarji za časovno omejene programske vsebine pripravijo izbor informacij.

Zagotovo pa si lahko zastavimo tudi vprašanja o uredniških politikah oz. premišljenosti in zadostnosti medijskega spremljanja tematike, med njimi:

- ali so informacije o tako vseobsegajočem in kompleksnem pojavu, kot je epidemija, in z njim povezanim dogajanjem, ki je zarezal v vse pore našega življenja, dovolj natančne, pregledne, poglobljene, razumljive in zgoščene;
- kako pretehtani so vsakokratni fokus, kontekst in žanr obravnave;
- ali je iz poročil nedvoumno razvidna ločnica med različnimi vidiki življenja v pandemiji, med strokovnimi in političnimi mnenji oz. med epidemiološkimi ukrepi, ki jih za zaježitev širjenja virusa in obolenj predlaga medicinska stroka, in različnimi odloki in uveljavljenimi ukrepi, ki presegajo ozko področje javnega zdravja in posegajo v druge sfere družbenega življenja;
- ali je k besedi povabljenih dovolj različnih kompetentnih sogovornikov, ki lahko odgovarjajo na specifične dileme, od medicinskih in znanstvenih prek pravnih, psiholoških in družbenih do finančnih in političnih;
- ali z vabljenjem vedno istih govorcev o medicinskih vidikih covid-19 medij morda sam prispeva k vtisu, da o epidemiji govori le najožji krog zdravnikov;
- ali se dovolj prisluhne strahovom, dilemam in zadržkom državljanov;
- ali so dovoljkrat in dovolj natančno pojasnjene podrobnosti o cepivih, njihovi raziskanosti in začasni dovoljenjih;
- ali se ustrezno odgovarja na dezinformacije, lažne informacije in teorije zarot;
- ali a se novinarji in voditelji za pogovore s strokovnjaki dovolj pripravijo s preverjanjem dejstev, da lahko sogovornike soočijo s kritičnimi pomisleki;
- ali se posreduje dovolj informacij o razmerah po svetu ter mednarodnih primerih slabe in dobre prakse itd.

Verjamem, da bi uredništvom koristili redni notranji pogovori o tovrstnih vsebinskih dilemah, in da si zanje vzamejo dovolj časa.

Kot varuhinja lahko uredništvom priporočim le, da pri snovanju oddaj in posameznih programskih vsebin vedno znova tehtajo o vseh teh vidikih. Pri tem pa se pričakuje, da upoštevajo programske, poklicne in etične standarde ter pravila, ki so zapisana v smernici o spremljanju javnozdravstvenih tem.«

VI. VARUHINJA

Pobuda za prenovu estetskih in etičnih meril RTV Slovenija

Varuhinja je v aprilu podala pobudo za posodobitev Estetskih in etičnih meril RTV Slovenija iz leta 2007, ki so delno neuskkljena z veljavnim Zakonom o medijih. Generalnemu direktorju RTV Slovenija je predlagala, da sproži postopke za posodobitev internega dokumenta, ki je koristen programski pripomoček za pravilno umeščanje in označevanje radijskih in televizijskih programskih vsebin, ki vključujejo prizore nasilja ali seksualnosti ter so lahko škodljive za otroke.

Več oglasov? Ne, hvala! (o spremembah ZAvMS)

Ob začetku parlamentarne obravnave predloga sprememb Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS-B; EPA 1725-VIII) je varuhinja strnila ugotovitve o pričakovanih občinstva glede oglasnih prekinitev v programih RTV Slovenija. V obdobju varuhinjinega mandata, od januarja 2017, gledalci, poslušalci in bralci brez izjeme kritizirajo zdajšnji obseg oglaševanja, zato varuhinja svari pred povečanim obsegom, ki je v zakonskem predlogu opisano kot »večja prožnost pri televizijskem oglaševanju«.

»Med odzivi, ki pridejo na varuhov naslov, jih je vsako leto vsaj pet odstotkov neposredno povezanih z oglaševanjem v programih RTV Slovenija, zlasti na osrednjih televizijskih sporedih. Ob tem pa so kritike obsega in pogostosti oglasnih prekinitev tudi sestavni del večine drugih kritičnih odzivov.

Česa si TV-občinstvo NE želi? Nad čem se pritožuje? Med gledalci TV Slovenija je največ nejevolje zaradi:

- obsega oglasnih blokov, ki je po mnenju pritožnikov pretiran;
- pogostih oglasnih prekinitev in ponavljajočih se oglasnih vsebin;
- hkratnega predvajanja oglasov na več sporedih RTV;
- TV-prodaje, ki iritira zaradi ponavljajočega in vsiljivega načina nagovarjanja kupcev, hoje po etičnem robu z navajanjem vprašljivih trditev o produktih in velikokrat nizke produkcijske ravni teh oglasov (in ker prodajna okna niso v TV-sporedu;
- občutka, da jim oglase vsiljuje javni medij, ki se ne preživlja na trgu in bi moral imeti dovolj denarja iz RTV-prispevka;

- vtisa, da je oglasov več, kot je dovoljeno in da se ti predvajajo na račun vsebin, za katere so prikrajšani;
- križanja programskih in oglasnih vsebin med prenosi športnih dogodkov (zaradi oglasnega bloka se »povozi« grafični prikaz, začetek tekme ali njen konec oz. podelitev priznanj itd);
- vtisa, da oddaje, ki se ne začnejo do minute natančno, zamujajo zaradi oglasov in da RTV Slovenija več pomeni zaslužek od reklam kot pa občinstvo.

Prevladujoči argumenti občinstva so naslednji:

- medij, ki ga pretežno ali v večinskem deležu (so)financirajo z RTV-prispevkom, ne bi smel biti v tolikšni meri onesnažen z oglasi (Komerzialne medije še razumemo, saj si morajo sami služiti denar, vi pa ga imate dovolj iz naših prispevkov!);
- RTV ima tudi kulturno in izobraževalno poslanstvo, kar je nezdržljivo s televizijsko prodajo, ki je po vsebini in produkciji daleč pod ravno javne televizije;
- z obsegom oglaševanja se briše distinkcija med javnim in komercialnim medijem (Zakaj potem javno RTV sploh imamo, če nas tudi vi »posiljujete z oglasi«?) ...

Na podlagi teh odzivov sem vodstvu in vsem, ki jih to zadeva, večkrat ustno in pisno priporočila:

- da so pri koordinaciji vsebin in oglasov čim bolj skrbni, da ne pride do motečih križanj,
- da preverijo vse možnosti, ki bi omogočile odpravo TV-prodaje ali vsaj predvajanje v minimalnem obsegu in v najmanj izpostavljene programske pasove in
- da opravijo analitično razpravo o razmerju med finančno koristjo, ki jo RTV prinesejo oglasi, in moralno škodo, ki jo utrpi ugled RTV prav zaradi oglasov.

Gledalci javne televizije imajo najrazličnejše želje, kot je pač raznolika javnost. Kar jim je skupnega in je univerzalen skupni imenovalec, je pričakovanje, da bo programa bistveno več, oglasov pa bistveno manj.

Vse rešitve, ki bi šle v drugo smer in bi obseg oglaševanja še povečale, bi bile slabe, škodljive za ugled javnega medija, nesprejemljive z vidika izpolnjevanja javnega medijskega poslanstva in bi jih občinstvo doživelo kot kratenje pravic do kakovostnega programa javnega medija.«

Predstavitev letnega poročila Svetu delavcev

Varuhinja je 21. aprila Svetu delavcev RTV Slovenija predstavila poročilo za leto 2020 ter izpostavila glavne ugotovitve iz odzivov občinstva. Odgovorila je tudi na več vprašanj članov tega organa soupravljanja.

Člani Sveta so ob tej točki dnevnega reda sprejeli naslednji sklep: »Svet delavcev se je seznanil z letnim poročilom varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev za leto 2020«.

Cikel delavnic za javne medije na območju Zahodnega Balkana

Aprila se je končal spomladanski cikel spletnih delavnic, na katerih so novinarji, uredniki in vodstva javnih medijskih servisov na območju Zahodnega Balkana spoznavali pritožbene mehanizme javnih radiotelevizij. Na delavnicah je varuhinja Ilinka Todorovski predstavljala model samoregulacije, ki se je uveljavil z inštitutom varuha na RTV Slovenija. O izkušnjah, pasteh, dilemah in izzivih varuhovega dela je na ločenih dogodkih spregovorila udeležencem iz RTV BiH, Srbije, Kosova in Makedonije. Delavnice v organizacij ERNO (Eurovision Regional News Exchange for South East Europe) so potekale v okviru podpornega projekta javnim medijem Zahodnega Balkana, ki ga financira EU, uresničuje pa konzorcij partnerskih organizacij: EBU, EFJ, IFJ, ERNO, BIRN in ORF. Predvidoma junija bosta potekali še delavnici za javni medijski servis Albanije in Črne gore.

PRILOGE

Priloga 1: Prenos pogrebne slovesnosti britanskega princa

ZADNJA POT PRINCA FILIPA, pojasnilo

Spoštovani,

v zvezi s prenosom in komentiranjem pogrebne slovesnosti princa Filipa, vojvode Edinburškega, pojasnujemo:

Na podlagi izkušenj ugotavljamo, da so komentatorji tovrstnih dogodkov praviloma deležni mešanih odzivov in tudi ostrih kritik, in to ne samo pri nas. Občinstvo ima ob prenosu takšnih dogodkov očitno zelo različna pričakovanja o tem, na kakšen način naj bi se komentatorji lotili prenosa. Vsaj del prenosa na TV SLO 2 si je sicer v sobotnem popoldanskem terminu ogledalo kar 234.300 različnih gledalcev, kar je dober rezultat.

Okoliščine, v katerih je nastajal ta prenos, so bile specifične, pogrebna slovesnost ni dogodek, ki bi ga bilo mogoče napovedati in se nanj pripravljati mesece vnaprej, kot to velja na primer za poroko ali inauguracijo, kar seveda komentatorjem še dodatno otežuje delo. Bilo je torej izjemno malo časa za priprave na prenos.

Mojca Mavec je dolgoletna novinarka in voditeljica Televizije Slovenija, v preteklosti tudi že komentarka različnih televizijskih dogodkov, avtorica popotniških oddaj, svetovljanka, ki obvlada več tujih jezikov, v zadnjem času pa se je še posebej specializirala kot zvočna opisovalka različnih televizijskih oddaj, namenjenih slepim in slabovidnim, kar pomeni, da je večča komentiranja, tudi prenosov v živo.

Njena gosta je bila Polona Vetrih, dolgoletna članica najprepoznavnejšega in najuglednejšega igralskega ansambla osrednjega dramskega gledališča v Sloveniji. Gospa Vetrih je ena redkih Slovenk, ki je študirala na londonski kraljevi Akademiji za glasbeno in dramsko umetnost (LAMDA), kjer so jo ob podelitvi diplome razglasili za najbolj nadarjeno učenko te šole. Že med študijem se je srečevala s protokoli, povezanimi z britansko kraljevo družino, saj so na akademiji redno gostili posamezne člane kraljeve družine. Gospa Vetrih je z Veliko Britanijo ostala (tudi prek dela svoje družine) povezana vse do danes. Je tudi ena redkih Slovenk, ki sodelovala pri obiskih nekaterih članov kraljeve družine v Sloveniji. Menimo, da je med prenosom izkazala dobro poznavanje članov kraljeve družine in njihovih povezav ter nazivov.

V zvezi s pripombami o angleščini gospe Vetrih in njenem akcentu, pojasnujemo, da gospa Vetrih s taisto angleščino z britanskim naglasom nastopa kot ambasadorica slovenske umetnosti po vsem svetu, nazadnje je bil zelo odmeven njen recital na sedežu ZN v New Yorku. Ne vidimo razloga, zakaj bi gledalci menili, da takšna angleščina in izgovorjava ne bi bili primerni za javno televizijo. Gospa Vetrih je z doslednim izgovarjanjem nazivov in imen članov kraljeve družine v originalu kvečjemu izkazovala spoštovanje do monarhije.

Tudi nasploh zavračamo pritožbe o domnevno nespoštljivem odnosu komentatorke in njene gostje do dogodka. Menimo, da sta ob primernih trenutkih stišali glas ali umolknila, tudi ne drži, da bi z govorjenjem preglasili zborovske točke, nekaj več pojasnil je komentarka podala le pri prvi točki, ker je šlo za pomembno vsebinsko navezavo na prinčevo življenje.

Gospa Vetrih je na primer govorila o monarhiji in slovesnosti z velikim spoštovanjem, kar dokazujejo tudi citati v nadaljevanju. O pogrebu je povedala, da gre za »žalosten, pa vendar tako slovesen dogodek.« Gledalcem je sporočila, da »moramo sočustvovati z Britanci in kraljevo družino.« O pokojniku je govorila z velikim spoštovanjem, celo občudovanjem, označila ga je kot »steber Velike Britanije in Commonwealtha«, kot »zelo zvestega monarhiji«, kot »očeta naroda«. Sočustvovala je z žalujočo kraljico Elizabeto drugo: »Mislim, da je kraljica zelo žalostna.«

Tudi njena sklepna ugotovitev ob koncu prenosa je na mestu: »Bilo je to obdobje od 2. svetovne vojne do zdaj, ki je bilo mirno in je bilo dosti blagostanja, tudi s smrtjo princa Filipa se neko obdobje zaključuje. Doživeli smo brexit, epidemijo, in mislim, da se ljudje morda nehote, zlasti v Britaniji, pa tudi v tem delu Evrope zavedamo in zato morebiti tudi toliko žalosti in premišljevanja, ker časi bodo prav gotovo drugačni in vprašanje, če bodo boljši.«

Kot je povedala gostja, se je zaradi svojih izkušenj in povezav z Veliko Britanijo z dogodkom čutila tudi čustveno povezana, zato menimo, da ni napak, če so njeni komentarji mestoma izražali tudi njene osebne vtise in izkušnje. Če sta se na kratko in zelo spoštljivo dotaknili aktualnih razmer na britanskem dvoru, o katerih poročajo vsi mediji, še ne pomeni, da sta prenos »porumenili«.

Tudi kakšen nasmeh ali dovtip med prenosom ne izraža nujno nespoštljivosti, saj, kot je povedala gostja Vetrihova, je slovesnost pravzaprav slavila prinčevo življenje in delo in ne njegovo smrt. Kot smo povedali v prenosu, so princu Filipu za časa življenja pripisovali duhovitost in hudomušnost.

Zaradi pritožb, ki nam jih je posredovala varuhinja, smo pri Službi za programski kontroling naročili analizo gledanosti prenosa. Ta je pokazala, da si je prenos na TV SLO 2 ogledalo 27% vseh gledalcev, ki so bili tisti čas pred televizijskimi ekrani. Na TV SLO 2 smo zabeležili skoraj trikrat več gledalcev, kot jih je zabeležila komercialna televizija, ki je slovesnost prenašala v istem terminu. Pokazalo se je tudi, da so prenos na TV SLO 2 spremljali bolj izobraženi gledalci. Pomembno je tudi, da je bila gledanost stabilna skozi celoten prenos, torej gledalci niso odhajali, in da so gledalci komercialne televizije v večji meri prehajali na prenos na TV SLO 2 kot obratno. Posebej (pozitivno) presenetljiva je bila gledanost v »težje ulovljivi« ciljni skupini 18 do 49 let, kar pomeni, da smo uspeli nagovoriti tudi mlajše občinstvo. V tej ciljni skupini je bila *Zadnja pot princa Filipa* druga najbolje gledana vsebina tistega dne na Televiziji Slovenija, po gledanosti je prehitela praktično vse oddaje v t. i. prime time terminu, preseгла je celo gledanost osrednje informativne oddaje TV Dnevnik.

S spoštovanjem!

Rok Smolej, odg. urednik Programa Plus TV Slovenija

Priloga 2: Prenovljene informativne oddaje, drugič

Direktor Radia Slovenija o spremembah v shemi informativnega programa

Sprememba termina informativne oddaje Radijski dnevnik je del širše prenove informativnega programa, ki smo jo izvedli 1. marca 2021, pripravljali pa približno leto dni. Premik te oddaje je nastal na podlagi večmesečnih analiz, usklajevanj in razprav na različnih ravneh Radia Slovenija. Tako smo analizirali desetletno gibanje poslušnosti naših informativnih oddaj (ratingi, dosegi, struktura poslušalstva, demografija), še podrobneje pa smo analizirali dosege, ratinge in strukturo poslušalcev za zadnja tri polletja, vključno s korona obdobjem. Pri tem smo upoštevali obe raziskavi poslušnosti (Mediana RM in Radiometrija). Podatki so pokazali dokaj jasen zaključek: oddaja Radijski dnevnik je bila edina v shemi informativnih oddaj, ki je kazala negativni trend poslušnosti.

Programska shema informativnega programa se sicer ni spreminjala že desetletja, vmes so se zgodile enormne spremembe v medijskem svetu, slovenskem medijskem prostoru in pri navadah poslušanja oz. spremljanja medijskih vsebin. Tako je tudi razmislek o ustreznosti termina predvečerne oddaje Radijski dnevnik pravzaprav prisoten že leta, zlasti ob očitnem zamiku delovnega časa v poznejše popoldanske ure in posledično tudi zamikanje popoldanske prometne konice.

Analizirali smo tudi prakse tujih medijskih hiš, mnoge so svoje sheme informativne radijske sheme že prilagodile dejstvu, da čas po 18. uri postaja izraziti televizijski prime-time, radio pa se z informacijami ozira predvsem po občinstvu na poti. Češki javni radio ima recimo zadnjo daljšo informativno oddajo ob 18.00, švedski nacionalni radio ima prav tako informativno oddajo ob 18.00, po tej uri pa, z izjemo 22.00, le še novice. Enako je z bavarskim javnim radiem, njegovi ustvarjalci pa izpostavljajo, da so vložki v kasnejše termine nesmotrni, saj doseg ne odtehta vložka v zahtevno produkcijo informativne oddaje. Dodati velja torej tudi dejansko in potencialno poslušnost. To so torej ključne okoliščine, zaradi katerih smo se odločili za premik oddaje na nekoliko zgodnejši termin.

Najpomembnejši je podatek, da so glavne radijske dnevno-informativne oddaje Radia Slovenija najbolj poslušane radijske oddaje v svojih terminih, zato tudi pomembno vplivajo na poslušnost terminov pred in po posamezni dnevno-informativni oddaji, še bolj pa je pomembno, da so smiselno razvrščene po programski shemi, da dosežejo kar se da veliko število (tudi različnih) poslušalcev. Tako je Radijski dnevnik kljub polurnemu premiku še vedno dovolj oddaljen od oddaje Dogodki in odmevi, da pridobi poslušalce, ki so zgodnje dnevno-informativne oddaje zamudili oz. zadrži celodnevne poslušalce radia. Predvsem pa je pol ure prej ob radiu večje število poslušalcev, kot jih je ob 19. uri, tako je logično pričakovati, da bo poslušnost Radijskega dnevnika višja, kot je bila do pred kratkim. Tega za enkrat še ne moremo v celoti potrditi s podatki, ker predstavljajo mesečni podatki za marec 2021 šele povprečje za obdobje anketiranja januar-marec 2021. Bomo pa to lahko konkretno pokazali čez mesec oz. dva.

Na podlagi podatkov Mediane RM (obdobje: januar-marec 2021, velikost mesečnega vzorca: 4.800 anketirancev, starost: 15-85 let) vidimo, da je poslušnost radia med 18. in 19. uro bistveno višja, kot je eno uro kasneje, poslušnost radia nasploh v tem času pade kar za 3 odstotne točke na 9 %, povedano drugače: takrat radio v Sloveniji posluša kar 52.000 poslušalcev manj.

Tudi pri Prvem in Valu 202 poslušnost v tem terminu pade za 9.000 poslušalcev, in to kljub temu, da je bila v času merjenja poslušnosti v terminu med 19. in 20. uro na sporedu ena izmed osrednjih dnevno-informativnih oddaj.

Premik termina Radijskega dnevnika na zgodnejši termin je potrebno pogledati tudi v širšem kontekstu spremljanja medijev. 19. ura je namreč že tradicionalno za številne Slovence rezervirana za spremljanje dnevno-informativnih vsebin na televiziji. Podatki o gledanosti (Nielsen, obdobje: januar-marec 2021, velikost vzorca: 450 gospodinjev, starost: nad 4 leta) namreč kažejo, da spremlja dnevno-informativne vsebine samo na dveh najbolje gledanih TV programih približno 475.000 gledalcev, skupno pa televizijo spremlja v tem istem času kar 735.000 gledalcev, kar bistveno zmanjša možnosti poslušnosti radijskih vsebin v tem terminu.

Zaradi vsega omenjenega smo se odločili, da oddajo premaknemo za pol ure, obenem tako deloma pokrijemo še zadnji del podaljšane popoldanske prometne konice in poslušalcem, ki so takrat številčnejši v avtomobilih kot v terminu osrednjih televizijskih dnevnikov.

Da bi premik oddaje in s tem vpliv na navade poslušalk in poslušalcev minil s čim manj pretresi, smo to spremembo zelo načrtno komunicirali od vsega začetka. Omenili smo jo že v izhodiščih Programsko produkcijskega načrta za leto 2021, potem pa natančneje opisali v osnutku načrta ter v njegovi končni različici. O vsem tem razpravljali tudi na dveh sejah Komisije programskega sveta za informativne programe ter vsaj na dveh sejah Programskega sveta, ko je ta potrjeval programsko produkcijski načrt za letošnje leto. Zunanji splošni javnosti smo spremembe začeli napovedovati v mesecu pred prenovo, v sporočilu za javnost, z objavami v različnih medijih itd.

Poudariti velja, da je treba premik Radijskega dnevnika vendarle gledati v kontekstu vseh drugih sprememb, da bi lahko podali oceno in učinek. Dober mesec po uvedbi sprememb pozorno spremljamo odzive, velika večina se o njih izraža pozitivno oz. z odobravanjem, zelo malo pa smo dobili izrazito nenaklonjenih odzivov. Po elektronski pošti smo jih prejeli za prste ene roke, približno toliko jih je bilo na družbenih omrežjih. Sicer pa se poslušalci zanimajo predvsem o razlogih za spremembe.

Vse spremembe smo načrtovali skrbno in ob zavedanju, da lahko tudi najmanjša sprememba v programski shemi zmoti navade, ustaljenost, ritem pri delu poslušalcev in sproži nestrinjanje. Vendar so spremembe del razvoja, prilagajanja in posodabljanja, prepričani smo, da bo tudi to spremembo javnost kmalu sprejela v celoti. Dosedanji odzivi nam to potrjujejo.

Mirko Štular

direktor Radia Slovenija

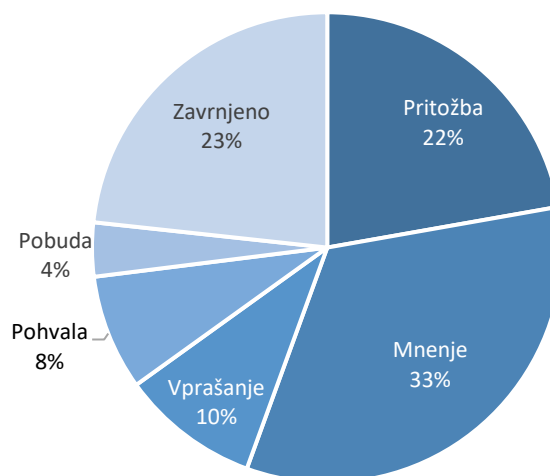
13. 4. 2021

STATISTIKA

	APRIL 2021	MAREC 2021	APRIL 2020
TELEVIZIJA SLOVENIJA			
SKUPAJ	77	98	140
Informativni program	42	51	101
Kulturno umetniški program	11	7	17
Razvedrilni program	5	13	5
Športni program	2	6	0
Program plus	14	6	2
Ostalo	3	15	15
RADIO SLOVENIJA			
SKUPAJ	16	22	19
Radio Prvi	8	17	17
Val 202	6	2	0
Ars	0	0	1
Ostalo	2	3	1
MMC			
SKUPAJ	14	19	20
Novinarske vsebine	7	11	9
Uporabniške vsebine	6	8	11
Storitve	1	0	0
PROGRAMI ZA NARODNOSTNI MANJŠINI			
SKUPAJ	0	1	3
TV Capodistria	0	1	2
Radio Capodistria	0	0	1
RTV SLOVENIJA			
SKUPAJ	82	169	73
Jezikovna kultura	6	7	6
Oglaševanje	4	4	0
Dostopnost in prilagojeni programi	4	0	4
RTV prispevek	1	0	1
Tehnične zadeve	4	6	2
RTV SLO - splošno	18	112	21
Varuhinja	0	2	4
Ostalo	1	1	2
Zavrnjena obravnava	44	37	33
VSI ODZIVI	189	309	255

Statistika po vrsti odziva

SKUPAJ	189
Pritožba	42
Mnenje	63
Vprašanje	18
Pohvala	15
Pobuda	7
Zavrjneno	44

SKUPAJ	189
Elektronska pošta	125
Spletni obrazec	28
Pismo	2
Telefon	31
Na pobudo varuhinje	3

